

Партызанскі РУУС г. Мінска. Катаванні затрыманых 8–13 жніўня 2020 года

Грамадскае расследаванне

ЗМЕСТ

Метадалогія	4
Сцісла пра тое, што адбывалася ў Партызанскім РУУС: «Мы таксама нарадзіліся пры Лукашэнку»	6
Храналогія катаванняў затрыманых 8–13 жніўня 2020 года	12
8 жніўня 2020 года	14
9 жніўня 2020 года	15
00:00 – 04:00	15
20:00 – 24:00	16
10 жніўня 2020 года	18
00:00 – 04:00	18
04:00 – 08:00	19
08:00 – 12:00	21
16:00 – 24:00	22
11 жніўня 2020 года	30
00:00 – 08:00	30
08:00 – 16:00	33
16:00 – 20:00	36
20:00 – 24:00	39
12 жніўня 2020 года	45
00:00 – 04:00	45
04:00 – 08:00	48
08:00 – 12:00	49
12:00 – 16:00	53
20:00 – 24:00	53
13 жніўня 2020 года	56
00:00 – 04:00	56
08:00 – 12:00	58
12:00 – 16:00	59
Наступствы: траўмы і пашкоджанні ў затрыманых	60
Асобы, адказныя за катаванні затрыманых у Партызанскім РУУС г. Мінска	71
Прававая кваліфікацыя дзеянняў супрацоўнікаў сілавых органаў Беларусі	84

СКАРОТЫ Ў ДАКУМЕНЦЕ

Аўтазак — аўтамабіль для перавозкі затрыманых/зняволеных

ДПС — дарожна-патрульная служба

ІЧУ — ізалятар часовага ўтрымання

ІСН — Інспекцыя па справах непаўнагадовых

КаАП — Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях

КПЗ — камера папярэдняга зняволення

АДС — аператыўна-дзяжурная служба

АМАП — атрад міліцыі асаблівага прызначэння

ААПП — аддзел аховы правапарадку і прафілактыкі правапарушэнняў па масавых мерапрыемствах

РУУС — раённае ўпраўленне ўнутраных спраў

ППС — патрульна-паставая служба міліцыі

КВІ — крымінальна-выканаўчая інспекцыя

КК — Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь

ЦП — цэнтр ізаляцыі правапарушальнікаў

МЕТАДАЛОГІЯ

Гэты дакумент з'яўляецца чарговым дакументальным сведчаннем злачынстваў супраць чалавечнасці, здзейсненых рэжымам пасля выбараў прэзідэнта ў Рэспубліцы Беларусь у жніўні 2020 года. *Міжнародны камітэт па расследаванні катаванняў у Беларусі*, выконваючы сваю задачу па выяўленні ўсіх выпадкаў катаванняў і жорсткага абыходжання, праводзіць грамадскае расследаванне таго, што адбывалася ў Партызанскім РУУС г. Мінска з 8 па 13 жніўня 2020 года.

Гэты дакумент — чарговае расследаванне выпадкаў масавых катаванняў і жорсткага абыходжання ў раённых упраўленнях унутраных спраў горада Мінска пасля выбараў прэзідэнта Беларусі ў 2020 годзе. Эксперты камітэта раней прааналізавалі, што адбывалася ў *Фрунзенскім*¹, *Савецкім*², *Цэнтральным*³ і *Маскоўскім*⁴ РУУС Мінска, куды, разам з *Цэнтрам*

1 Грамадскае расследаванне: катаванні затрыманых у жніўні 2020-га ў Фрунзенскім РУУС г. Мінска. <https://torturesbelarus2020.org/ru/belarus-prestuplen%D0%B8e-prot%D0%B8v-chelovechnost%D0%B8/> (RU)
Public investigation: torture of detainees in August 2020 in the Frunzensky police department of Minsk. <https://torturesbelarus2020.org/en/belarus-zlachynstva-supracz-lyudskasczi/> (Eng)

2 Грамадскае расследаванне катаванняў у Савецкім РУУС 9–13 жніўня 2020 года. «Давай, давай, забівай! Вы што, забыліся, у якой краіне жывяце?» <https://torturesbelarus2020.org/ru/davaj-davaj-zabivaj-vy-shto-zabylysia-u-yakojkraine-zhyvyacze/> (RU)
Public Inquiry into Torture at the Sovetskoye RUVD on August 9–13, 2020. GO, GO, KILL'EM ALL! HAVE YOU FORGOTTEN WHAT COUNTRY YOU LIVE IN? <https://torturesbelarus2020.org/en/go-go-kill-em-all-have-you-forgotten-what-country-you-live-in/> (Eng)

3 «Вы здохнеце тут». Вязні Акрэсціна сведчаць. Грамадскае расследаванне. <https://torturesbelarus2020.org/ru/vy-sdohnete-zdes/> (RU)
«YOU WILL DIE HERE». Testimonies of the Prisoners of Akrestina. Public investigation of cases of mass torture in the Center for isolation of offenders in the city of Minsk on August 9–14, 2020 <https://torturesbelarus2020.org/en/vy-sdohnete-zdes/> (Eng)

4 Маскоўскі РУУС горада Мінска. Катаванні затрыманых 9–13 жніўня 2020 года. Грамадскае расследаванне. https://torturesbelarus2020.org/ru/moskovskoe_ruvd/

ізаляцыі правапарушальнікаў (ЦІП) у завулку Акрэсціна⁵ і іншымі аддзяленнямі міліцыі, дастаўлялі затрыманых 8–13 жніўня 2020 года.

Эксперты Міжнароднага камітэта па расследаванні катаванняў у Беларусі для мэтай дадзенага расследавання старанна вывучылі 43 індывідуальныя інтэрв'ю (523 старонкі тэксту) з людзьмі, якія былі затрыманыя ў горадзе і дастаўленыя сілавікамі ў Партызанскі РУУС. Храналагічныя апісанні кожнага дня знаходжання ў РУУС складзеныя на падставе вывучаных інтэрв'ю. Таксама былі старанна прааналізаваныя нададзеныя пацярпелымі фотаздымкі траўмаў і медыцынскія дакументы (58 старонак).

Дадзены дакумент уключае ў сябе раздзел **«Наступствы: траўмы і пашкоджанні ў затрыманых»**, які аналізуе фізічныя і псіхалагічныя наступствы ў затрыманых пасля знаходжання ў Партызанскім РУУС г. Мінска.

Раздзел **«Асобы, адказныя за катаванні затрыманых у Партызанскім РУУС г. Мінска»** змяшчае аналіз інфармацыі, атрыманай з базаў дадзеных партнёрскіх арганізацый і ініцыятыў (Праваабарончы цэнтр «Вясна», «КіберПартызаны»), інфармацыі з адкрытых крыніцаў, сацыяльных сетак, Telegram-каналаў і сведчанняў пацярпелых.

Раздзел **«Прававая кваліфікацыя дзеянняў супрацоўнікаў сілавых органаў Беларусі»** аналізуе дзеянні сілавікоў Партызанскага РУУС г. Мінска ў адпаведнасці з нацыянальнымі нормамаі і стандартамі міжнароднага права.

Усе персанальныя дадзеныя і іншыя дакументы ёсць у *Міжнароднага камітэта па расследаванні катаванняў у Беларусі*, аднак у мэтах гарантавання бяспекі нашых крыніцаў і пацярпелых іх персанальныя дадзеныя ў гэтым расследаванні не разгалошваюцца.

5 Цэнтральны РУУС г. Мінска. Катаванні затрыманых 9–13 жніўня 2020 года. Грамадскае расследаванне. https://torturesbelarus2020.org/wp-content/uploads/2024/02/report_centruvd_ru-2.pdf (RU)

Сцісла пра тое, што адбывалася ў Партызанскім РУУС: «Мы таксама нарадзіліся пры Лукашэнку»

«Відаць, што катавальня... Там была лужына крыві, на ўзроўні галавы, дзе людзі ўпіраліся лбом. Былі сляды, колы, плямы крыві. І зранку, калі прыходзіла прыбіральшчыца, яна казала: "Мне ўжо надакучыла тут кроў змываць хлоркай". То бок гэта, відаць, не першы дзень адбывалася, і яна была незадаволеная, што там кроў, і ёй гэта трэба было мыць».

Паводле сведчанняў пацярпелага

На фота: Партызанскі РУУС г. Мінска. г. Мінск, вул. Ваўпшасавы, 26

У Партызанскі РУУС затрыманых грамадзянаў прывозілі з 8 па 12 жніўня з усяго горада. Усіх дастаўленых першапачаткова праганялі праз калідор супрацоўнікаў АМАПа, якія стаялі па абодва бакі, і, магчыма, супрацоўнікаў РУУС, якія збівалі іх дубінкамі.

Апытаныя пацярпелыя сведчаць, што сілавікі затрымлівалі іх у горадзе ў вельмі жорсткай форме. У затрыманнях бралі ўдзел розныя сілавыя структуры. Нароўні з АМАПам у гэтыя дні ў Мінску працавалі: Адмысловы падраздзел па барацьбе з тэрарызмам «Алмаз»⁶, бойцы падраздлення КГБ «Альфа», байцы падраздзелу КДБ «Альфа», а таксама ўнутраныя войскі. Некаторыя затрыманыя згадвалі таксама байцоў расійскага войска, аднак верыфікаваць дадзеную інфармацыю не з'яўляецца магчымым.

Асноўны ўхіл пры затрыманнях у горадзе сілавікі рабілі на маладых мужчын. Асабліваю непрыязнасць яны адчувалі да людзей спартовага целаскладу, з белымі бранзалетамі (знак падтрымкі альтэрнатыўных кандыдатаў на прэзідэнцкіх выбарах), правяралі хлопцаў на наяўнасць рэжучых інструментаў (сцізорыкаў), спартовага інвентару. Затрыманні, як правіла, адбываліся ў вечаровы час, калі людзі вярталіся з працы, займаліся спортам ці проста знаходзіліся на вуліцах горада. У выніку ў РУУС трапляла мноства выпадковых мінакоў, сярод якіх апыналіся непаўнагадовыя, пажылыя людзі і жанчыны. Сярод затрыманых у Партызанскім РУУС былі таксама замежныя грамадзяне: Германіі, Грузіі, Індыі.

Людзей жорстка збівалі дубінкамі, рукамі — як пры затрыманні, так і пры перавозцы ў РУУС. У Партызанскім РУУС збіццё і жорсткае абыходжанне з затрыманымі працягваліся.

Як атрымалася высветліць аўтарам расследавання, на тэрыторыі і ў памяшканнях Партызанскага РУУС з 8 па 13 жніўня ажыццяўлялі сваю дзейнасць супрацоўнікі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь (міліцыя), пераапраанутыя ў спецформу, прызначаную для асаблівых сітуацый (чорная ўніформа без апазнавальных знакаў, берцы, ўзмоцненыя пальчаткі, балаклавы). Са спецсродкаў супрацоўнікі трымалі гумовыя дубінкі⁷ і мелі пры сабе табельную зброю. Менавіта з-за незвычайнай для супрацоўнікаў РУУС формы многія пацярпелыя лічылі, што гвалтоўныя дзеянні здзяйснялі не супрацоўнікі РУУС непасрэдна, а супрацоўнікі АМАП (атрад міліцыі асаблівага прызначэння).

6 У адпаведнасці з дадзенымі <https://theins.ru/> «The Insider», байцы падраздзелу могуць быць датычныя да забойства Аляксандра Тарайкоўскага падчас заглушэння акцый пратэсту ў Мінску 10 жніўня 2020 года, разам з байцамі падраздзелу КДБ «Альфа».

7 ПР-73, стандартная гумовая палка (дубінка), з'яўляецца спецсродкам міліцыі ў Беларусі. Яе даўжыня складае 65–70 см. Выкарыстоўваецца супрацоўнікамі міліцыі для самаабароны, адбіцця нападу і спынення непадпарадкавання правапарушальнікаў.

«Усе гэтыя супрацоўнікі былі апранутыя ў чорную форму АМА-Паўскую. Хаця гэта былі і аператыўныя супрацоўнікі, і ўчастковыя, і начальнікі, і замы [намеснікі], і ўсе астатнія. Задзейнічаныя былі практычна ўсе. Увесь РУУС быў там на месцы. І ўсім павыдавалі вось гэтую форму, усе ў берцах, у гэтай усёй экіпіроўцы, ва ўсіх ёсць балаклавy. І, натуральна, на тэрыторыі свайго РУУС яны не здымалі іх, у тым ліку гэтыя балаклавy».

Затрыманых размяшчалі ў падвале⁸, актовай залі⁹ і камерах. Менавіта ў гэтых памяшканнях людзей утрымлівалі і катавалі.

«Яны звозілі гэтых людзей... і збітыя, крыкі, вадзілі з гэтымі кайданкамі. Усіх яны заводзілі ў такое падвальнае тыпу памяшканне. Там цір быў размешчаны, дзе страляюць, трэніруюцца страляць. І вось яны там на падлозе ўсіх размяшчалі. На ўваходзе ў гэты цір, па-мойму, там ёсць нейкая ракавіна, каб рукі мыць, яшчэ нешта, вось такое. І там, дзе гэтая ракавіна была, там на падлозе паўсюль была кроў».

Адначасова ў розныя дні ў перыяд з 8 па 13 жніўня ў Партызанскім РУУС знаходзілася да 90–120 чалавек¹⁰. Усе памяшканні былі перапоўненыя і ўмовы ўтрымання ў іх былі бесчалавечныя (дрэннае асвятленне, бруд, вільгаць, задуха, адсутнасць вентыляцыі і магчымасці прылегчы для сну). Затрыманыя гадзінамі стаялі на каленях, утыкнуўшыся тварам у падлогу ці ў сцяну — нярэдка па дванаццаць гадзінаў запар.

«...гэта вельмі сумна. Гэта былі АМАПаўцы, меркавана АМА-Паўцы. Яго білі, калі нас усіх білі ў самым пачатку, калі нас прывялі ў гэты падвал. Яго білі так шмат, што ён абкакаўся, і яго не пускалі падмыцца да якой-небудзь ракавіны. Нас нікога не пускалі ні да якіх ракавін нават памыць рукі. У нейкі момант, да таго, як прыйшоў гэты страшны велізарны мужчына са сваёй XXL-дубінкай, нам пачалі выдаваць кожнаму па адной вільготнай сурвэтцы і мы проста ўсе скінуліся і аддалі вільготныя сурвэткі гэтаму хлопцу».

8 «Гэта квадратная прастора дзесьці 10 x 10 прыкладна, звычайная бетонная падлога, звычайныя сцены проста пафарбаваныя, дрэннае асвятленне» (Паводле сведчанняў затрыманага).

9 «Не вельмі вялікае памяшканне. Уздоўж сцяны тры сталы стаяць, 5 шэрагаў крэслаў у глыбіню і 8 шэрагаў у шырыню — карацей, зала з крэслаў з адным праходам пасярэдзіне, паміж гэтымі дзвюма часткамі гэтай залы. Такія белыя крэслы, якія ўжо спяняны ў шэрагі, з адтулінамі ў спінках і ў сядзеннях, такія як у ізраільскім пасольстве» (Паводле сведчанняў затрыманага).

10 Дакладную лічбу вызначыць вельмі складана, бо людзі ў апісаны перыяд часу знаходзіліся ў розных памяшканнях, і іх перыядычна перамяшчалі з аднаго памяшкання ў іншае.

Некаторым затрыманым далі магчымасць паведаміць сваім родным пра іх месцазнаходжанне, аднак у большасці не атрымалася гэтага зрабіць. Сваякі затрыманых стаялі на чачы пад сценамі Партызанскага РУУС, спрабуючы даведацца хоць нешта пра сваіх блізкіх, але беспаспяхова: супрацоўнікі ім адкрыта хлусілі, што спісаў затрыманых у іх няма.

«...мая мама правяла пад гэтым РУУС усю ноч, спрабуючы растлумачыць супрацоўнікам РУУС Партызанскага раёна... Нам жа дала гэтая добрая жанчына званок, і следчы сказаў, што мы ў Партызанскім РУУС. Я ёй сказаў: "Я ў Партызанскім РУУС, так атрымалася". Але толькі яны настойвалі, каб мы сказалі, што нас законна затрымалі, але я не чуў, каб хтосьці гэта зрабіў».

Паводле сведчанняў пацярпелых, яны знаходзіліся ў РУУС да 12–16 гадзінаў, як правіла, раніцай наступнага дня іх або вызвалілі, або перавозілі ў ІЧУ на вуліцы Акрэсціна ў Мінску ці ў СІЗА ў горадзе Жодзіна.

Падчас знаходжання ў Партызанскім РУУС большасці затрыманых па іх просьбах дазвалялі схадзіць у прыбіральню і давалі ваду, аднак харчаванне не давалася нікому. Санітарна-гігіенічныя меры ў сувязі з распаўсюджваннем пандэміі COVID-19 не выконваліся, што стварала сур'ёзную пагрозу жыццю і здароўю затрыманых.

«Ні пра якую ежу наогул гаворкі не ішло, нам набіралі ваду з-пад крана. Усё заўсёды не з першага разу. "Дайце, калі ласка, вады". Маўчанне. "Дайце, калі ласка, вады". Маўчанне. "Можна, калі ласка, вады?". Недзе па адным разе людзі пытаюцца, тады пасылаюць кагосьці, яны ідуць набіраюць бутэльку "Дарыды". Нас 57 чалавек, гэта адзін літр "Дарыды" разыходзіцца вось так. Зноў вады — "Ні хера сабе! Вам зноў трэба вады?"».

У выніку шматлікага збіцця пры затрыманні, перавозцы і ўтрыманні ў РУУС, а таксама моцнага псіхалагічнага стрэсу многім людзям была неабходная медыцынская дапамога. У мужчын былі адкрытыя крывавыя раны, гематомы, пашкоджаны звязкі, косткі рук і ног, траўмы ўнутраных органаў. Нягледзячы на наяўнасць траўмаў, на просьбы выклікаць лекара супрацоўнікі РУУС не рэагавалі. Медыцынская дапамога затрыманым у памяшканнях РУУС не надавалася. Сярод затрыманых быў анкалагічны хворы, аднак і яму не дазволілі перадаць лекі, якія прынесла маці. Пацярпелыя казалі толькі пра адзінкавыя выпадкі прыезду хуткай дапамогі ў дадзены РУУС для надання дапамогі пацярпелым у гэтыя дні.

Нікому з затриманих не выдавалі ніяких дакументаў пра правапарушэнні ці пра факт затрымання. У некаторых затриманых засталіся на руках толькі пратаколы пра асабісты вобшук. Сфальсіфікаваныя пратаколы пра адміністрацыйныя правапарушэнні складаліся сотнямі, пры гэтым адміністрацыйных судоў у Партызанскім РУУС у гэты перыяд часу не праводзілася.

«А вось пра правапарушэнне і пра затрыманне я пратакол не бачыў, але я ведаю, што ён існуе, таму што нам усім казалі, што пратаколы на вас ужо ёсць. Яны ёсць у Партызанскім РУУС».

Асноўную масу затриманых пачалі вывозіць з РУУС 10 жніўня. Зранку 13 жніўня з Партызанскага РУУС звезлі апошніх затриманых. Як правіла, падчас працэсу пагрузкі ў аўтазакі людзі праходзілі праз жорсткую і бесчалавечную працэдуру так званага «рамонту»: сілавікі збівалі людзей да знямогі. Аўтары дакумента прыводзяць цытату аднаго з пацярпелых без купюраў, бо толькі той, хто перажыў такое, можа апісаць тое, што адбываецца, у поўнай меры.

«Паказаў на нас і кажа: "Вось з гэтымі па асаблівай праграме". На нас тут жа наляцелі некалькі чалавек, збілі з ног, пачалі жорстка біць, зацягнулі сцяжкі за спінай і пачалі ўсіх па чарзе закідваць у аўтазак. У аўтазак зялёны, на падлогу, пры гэтым білі па дарозе ў аўтазак, білі ў той момант, калі цябе туды закідваюць. Так збіццё працягвалася досыць доўгі час. Адчуванне часу абсалютна не ўспрымаеш. Білі, па маіх адчуваннях, да таго часу, пакуль яны самі не стаміліся. На маіх нагах хтосьці ляжаў — мае ногі былі адносна абароненыя. Мне прыляцела па спіне, па шыі, па галаве. Яны білі дубінкамі, нагамі, кулакамі і скакалі па нас. Гэта быў не проста акт гвалту, а акт нематываванай жорсткасці.

Яны білі нас так, як быццам хацелі забіць.

Натуральна, яны на нас крычалі, што мы "пачвары, сволачы, прадажныя", што мы развальваем краіну, што зараз нас вывезуць у лес, заб'юць і закапаюць. Гэтую ўсю працэдуру яны назвалі "рамонтам". Яны нам: "Мы вас цяпер рамонтуюем. Вы не такія, вы зламаныя. Мы рамонтная брыгада". У нейкі момант аўтазак крануўся. Нас павезлі. Натуральна, людзі ў момант збіцця крычалі, плакалі. Пры гэтым, прабач за падрабязнасці, людзі гадзілі пад сябе ад болю, ад страху...»

Сукупнасць сведчанняў затрыманых грамадзянаў малюе жахлівую карціну таго, што адбывалася з беларусамі ў сценах Партызанскага РУУС 8–13 жніўня 2020 года. Пры гэтым вінаватыя ў здзеках і катаваннях так і не былі пакараныя — у дачыненні да сілавікоў, якія ўжывалі да затрыманых беларусаў катаванні і жорсткае абыходжанне, да гэтага часу не распачата ніводнай крымінальнай справы.

На фота: Цір Партызанскага РУУС г. Мінска, які выкарыстоўваўся для ўтрымання грамадзянаў, затрыманых 8–13 жніўня 2020 года. Скрыншот экрана 0:46.

Крыніца: [Супрацоўнікі Партызанскага РУУС Мінска пераехалі ў новы будынак](#)

ХРАНАЛОГІЯ КАТАВАННЯЎ ЗАТРЫМАННЫХ 8–13 ЖНІЎНЯ 2020 ГОДА

«Да мяне падбѣгае чалавек, падстаўляе дула да галавы і кажа: “Цябе... (там было матнае слова) застрэліць ці што?”»

Паводле сведчанняў пацярпелага

Асноўнымі месцамі ўтрымання затрыманых у Партызанскім РУУС г. Мінска сталі не прыстасаваныя для гэтага дапаможныя памяшканні. Як распавялі пацярпелыя, гэта былі два падвалы з бетоннымі сценамі і падлогай, адзін з якіх, цір — з цьмяным святлом ад некалькіх лямпачак, без натуральнага асвятлення і ацяплення.

«Перад уваходам у памяшканне, якое асобна ад самога будынка РУУС, невялікі такі домік, які чыста два падвалы. І нейкія кабінеты ў калідоры, там я не быў. Там два падвалы, адзін — самы глыбокі падвал, проста вялізная прастора з калонамі і трыма

нейкімі жоўтымі лямпамі, там мы шмат часу правялі. Другі падвал крыху вышэйшы за гэты, дзе быў вялікі бетанаваны пакой. Але там, у адрозненне ад першага падвала, ёсць невялікія вакенцы, якія потым нам адчынілі бліжэй да раніцы».

«Усё, адвялі нас у падвал, гэта нейкі натуральна падвал, памяшканне з чарнавым нейкім рамонтам, дзе атынкаваныя сцены, выведзеная сцяжка падлогі, то бок падлога бетонная, пыльная. Наступная стадыя відаць пліткай укладваць збіраліся, не ведаю. І вісіць адна ці дзве самотныя лямпачкі Ілліча пад столлю».

Менавіта ў гэтым падвале адбывалася збіццё і здзекі з затрыманых у горадзе грамадзянамі.

«Што яшчэ з РУУС? Мы сядзелі спачатку на каленях, потым ляжалі на жыватах, тварам у падлогу, потым на спіну нас ставілі, потым зноў на калені. Забаўляліся. Усё гэта тварам у падлогу ці ў сцяну».

Усе асноўныя працэдуры (дагляд, афармленне, вопіс рэчаў, дактыласкапія) адбываліся таксама на цокальным паверсе, але ўжо ў іншых памяшканнях. Сведчанні многіх затрыманых супадаюць пры апісаннях як месцаў утрымання (падвалаў), так і месцаў правядзення дадзеных працэдураў.

«Нас прывялі ў калідор, паставілі вельмі шчыльна, т. б. па сутнасці стукнулі нас ілбамі ў сцяну. Рукі ў нас усё яшчэ за спінай, таму што заціскі¹¹, але цяпер гэтыя заціскі знялі, каб мы маглі адбіткі [здаць]. Там быў проста калідор, як ва ўсіх дзяржаўных установах: нацяжная столь, нейкія лямпы самыя танныя. І там проста быў калідор літарай "Т", і мы былі на верхавіне яго, а тут былі адчыненыя дзверы ў кабінеты, дзе сядзелі іншыя супрацоўнікі. Яны ўсе былі ў чорных майках, яны проста нешта рабілі, нейкую дакументацыйную працу».

«У выніку аказалася, калі ўжо да мяне дайшла чарга, прыводзілі ў суседняе памяшканне, актавую залу, напэўна. Зала для планёрак. Таму што там стол, дошка і такія сядзенні насупраць стала стаяць, як у правінцыйных чыгуначных вакзалах, жалезныя, па тры звараныя штукі».

8 жніўня 2020 года

«У яго былі сцяжкі будаўнічыя на руках ззаду... Ён неаднаразова прасіў з яго гэтыя сцяжкі зняць... і казаў: “Страчупрытомнасць, ціск падае”. І на што яму гэты супрацоўнік, як мне здаецца, якраз-такі ў белай кашулі быў, адказаў нешта ў духу: “Ды мы вас усіх увозуле зараз вывезем, заб’ем, вас ніхто шукаць не будзе”. Ну і нешта ў гэтым духу, тыпу, вы жывёлы».

Паводле сведчанняў пацярпелага

Ужо ўвечары 8 жніўня 2020 года да Партызанскага РУУС пачалі дастаўляць першыя групы затрыманых. У аўтазаку было не менш за 15 чалавек, шмат каго схапілі адвольна каля станцыі метро «Кастрычніцкая». Людзей выводзілі і ставілі ўздоўж сцяны тварам да яе, з паднятымі рукамі і шырока расстаўленымі нагамі. Любая спроба змяніць позу ўспрымалася як непадпарадкаванне, якое каралася ўдарамі дубінак.

«Я спачатку проста ўстаў рукамі да сцяны. Рукі крыху вышэй галавы паставіў. Потым да мяне хтосьці падыходзіў і дубінкай іх пашыраў, тыпу, занадта вузкая яны стаялі».

Затрыманыя знаходзіліся каля сцяны працяглы час без дазволу змяніць позу. Знясіленыя людзі баяліся страціць прытомнасць **ад моцнага стрэсу, спалоху і болю**, прасілі аслабіць сцяжкі на руках — на што сілавікі адказвалі пагрозамі фізічнай расправы. Асобна сведкі адзначалі жорсткасць супрацоўніка міліцыі ў белай кашулі¹². Белая стужачка на яго руцэ, верагодна, сілком знятая з затрыманага, насілася ім дэманстратыўна і выглядала як жэст наўмыснага зневажэння.

«А ён мне вельмі запомніўся, то бок ён быў дастаткова мярзотных паводзінаў. Гэта ён казаў, што вас заб’юць усіх. Ён у нейкі момант, я заўважыў, зайшоў у залу з белай стужачкай на руцэ. Ну то бок здэкаваўся, мне здаецца, ён хутчэй».

Каля 21:00 гадзіны затрыманых па адным ці парамі пачалі заводзіць у падвал. У калідоры на падлозе ляжалі ўжо зрэзаныя з затрыманых сцяжкі. Знутры памяшкання за сталамі сядзелі мужчыны ў цывільным — яны рэгістравалі персанальныя дадзеныя і афармлялі адабранне рэчаў. Падчас

12

Некаторыя затрыманыя згадвалі яго як начальніка Партызанскага РУУС г. Мінска.

афармлення супрацоўнікі мелі яўныя складанасці з улікам затрыманых і іх перамяшчэннем паміж памяшканнямі, што паказвала на недастатковую падрыхтоўку да працы нават з невялікімі групамі затрыманых.

«У іх наогул працэс абмену інфармацыяй і лагістыкі ў поўным лайне быў — яны ўвесь час бегалі, не маглі зразумець, хто ў іх ёсць, каго ў іх няма».

9 жніўня 2020 года

«Выходзіў нейкі таксама вялікі начальнік, як нам потым казалі, — начальнік РУУС. Ён хадзіў, быў незадаволены тым, што яго прымушаюць уначы працаваць з-за нас, што мы “бегаем”. Былі гукі ўдараў, ён хадзіў перыядычна, штурхаў людзей нагой. Потым выгрузілі тых хлопцаў, траіх. На іх найбольш крычалі, і чуваць было, што іх б'юць».

Паводле сведчанняў пацярпелага

00:00 • 04:00

Каля апоўначы затрыманых перавялі ў суседнюю частку будынка. Праход ажыццяўлялі праз двор і ўваход з электронным замком. Тут у затрыманых здымалі адбіткі пальцаў і фатаграфавалі іх. Персанал працягваў дзейнічаць бязладна. Перад дактыласкапіяй, за адсутнасцю мыла, людзей прымушалі мыць рукі абразіўным парашком, які раз'ядаў рукі.

«Яны самі не разумелі, што рабіць: “Заходзь... стой... выходзь... пачакай...”. Усё хаатычна».

«Мне кажуць: “Ідзі мый рукі”. Я гляджу — мыла няма. Кажу: “У вас няма мыла”. Яны ў паніцы: “Як гэта няма?” Прынеслі соду, тыпу пемалюкс. Я кажу: “Ды вы сур'ёзна?”»

Пасля дактыласкапіі затрыманым паказалі сфальсіфікаваныя пратаколы аб адміністрацыйных правапарушэннях, у якіх ім прыпісвалі «ўдзел у парушэнні грамадскага парадку», «выкрыкванне лозунгаў» і «супраціў».

«У пратаколе было: выкрыкваў лозунгі, чапляўся да грамадзянаў, цынічна парушаў парадак. Я сказаў, што з гэтым не згодны і падпісаў як нязгодны».

Пасля афармлення адну з груп затрыманых пасадзілі ў легкавы аўтамабіль Geely. Людзей змяшчалі на задняе сядзенне, фактычна ўкладваючы адно на аднога. Працэсам кіраваў супрацоўнік у белай кашулі. На прэдных сядзеннях знаходзіліся кіроўца без формы і супрацоўнік у блакітнай кашулі. Пазней машына адправілася далей, у бок ізалятара на вуліцы Акрэсціна.

«Села трое, ён сказаў: "Сядай яшчэ". Потым: "І гэты таксама". У выніку нас было пяцёра на заднім сядзенні. Я сядзеў на калене ў іншага. Усё гэта выглядала для іх зусім звычайным».

20:00 • 24:00

Пасля масавых адвольных затрыманняў у Мінску людзей дастаўлялі на тэрыторыю Партызанскага РУУС, дзе іх груба выгружалі з аўтазакаў, нярэдка літаральна выкідваючы на зямлю. Затрыманых ставілі на калені на халодны асфальт, прымушалі апусціць галаву і трымаць рукі за спінай, укладвалі тварам уніз, забараняючы варушыцца ці падымаць позірк. Доўгае знаходжанне ў такім становішчы суправаджалася стогнамі, крыкамі і просьбамі пра дапамогу тых, каму становілася дрэнна.

«Так мы дабеглі да сценкі, і нас усіх паклалі на калені... як у позе эмбрыёна. Тварам уніз, ляжыш на каленях, галава ў падлогу, то бок у сагнутым выглядзе, і рукі ззаду. І так ляжалі, не ведаю, па адчуваннях — бясконцасць».

Пры найменшых рухах ці спробах падняць галаву ішлі ўдары дубінкамі ці нагамі з боку сілавікоў.

«Амапаўцы... маглі ўдарыць дубінкай, калі затрыманы тузаўся — "аказваў непадпарадкаванне"».

«Таксама там штосьці падняў галаву, хацеў падыхаць, мне далі пад патыліцу, тыпу, ляжы тварам у падлогу і ўсё».

Сярод прысутных супрацоўнікаў па-ранейшаму выдзяляўся афіцэр у параднай форме, у белай кашулі. Ён кіраваў іншымі супрацоўнікамі і асабіста ўжываў фізічную сілу за «няправільнае» становішча ляжачых.

«Ён камандаваў усімі: і амапаўцамі, і супрацоўнікамі міліцыі, а яшчэ асабіста збіваў людзей. Удараў людзей у пахвіну. Удараў ён і мяне».

Асобным трыгерам для сілавікоў з'яўлялася наяўнасць у затрыманых белых бранзалетаў.

«Калі яму не падабалася, як нехта стаіць, ён біў па нагах. Мне не дасталася, я добра стаяў. Некаторыя супрацоўнікі, калі ён сыходзіў, пыталіся пра белыя бранзалеты, што гэта такое... Потым начальнік кагосьці ўдарыў за белы бранзалет».

«Там мы стаялі ў сцяну тварам, з рукамі, ногі расстаўленыя. Начальнік прыходзіў перыядычна, і яго не заўсёды задавальняла шырыня расстаўленых ног. Што ён тлумачыў дубінкай перыядычна. Белыя бранзалеты зрывалі з людзей: "Што гэта такое?" Той адказваў, што за альтэрнатыўнага кандыдата. Казалі: "Ах, ты за альтэрнатыўнага кандыдата?" І білі. Таксама недзе гадзіну-дзве на гэта сыходзіла».

У гэты час на тэрыторыі Партызанскага РУУС, паводле сведчанняў затрыманых, каля ўваходу ляжала ці стаяла на каленях каля сарака чалавек. Да ляжачых людзей па чарзе падыходзілі супрацоўнікі, пыталіся ПІБ, дату нараджэння і адрас пражывання.

«З аўтобуса выводзілі па адным, завёўшы рукі за спіну і тварам да зямлі... каля ўваходу ўжо ляжалі каля 40 затрыманых ці стаялі на каленях».

Многія затрыманыя адчувалі сябе дрэнна, некаторых ванітавала — людзі адчувалі пакуты ад фізічнага і псіхалагічнага гвалту. Нягледзячы на гэта, медыцынская дапамога нікому не надавалася: сілавікі адмаўляліся выклікаць хуткую дапамогу і даваць лекі.

«Камусьці з затрыманых было дрэнна, кагосьці ванітавала, але медыцынскай дапамогі нікому не надавалі, і хуткая не прыязджала, лекаў нікому не давалі».

З-за доўгага стаяння на каленях ногі дранцвелі і ацякалі, так што некаторыя людзі нейкі час проста не маглі ўстаць.

«Таму што гэта было вельмі цяжка: цалкам перакрываецца паток крыві да ног, то бок яны ўвогуле дранцеюць, не

адчуваеш. У мяне ніколі ў жыцці такога не было. То бок, я прама спрабаваў, я не мог літаральна рухаць нагой. У мяне калісьці зацякалі ногі, але каб я проста наогул іх не адчуваў...»

10 жніўня 2020 года

00:00 • 04:00

«Ён сказаў: “Яны заябалі, я б іх прама тут расстраляў”. І так мы стаялі нейкі час на гэтым бруку. Яны сказалі: “Вядзіце іх у падвал”. Тады “падвал” страшнавата гучала, улічваючы, што да гэтага адзін з супрацоўнікаў сказаў, што “Я б іх тут расстраляў”».

Паводле сведчанняў пацярпелага

Пасля некалькіх гадзінаў на вуліцы сілавікі ў чорным спецадзенні і масках пачалі па адным заводзіць затрыманых у будынак. Там іх ставілі ўздоўж сцяны тварам да яе, з рукамі за спінай. Любыя спробы прыняць зручнейшую позу суправаджаліся ўдарамі.

«Усіх, каго заводзілі ў памяшканне, выстаўлялі ўздоўж сцяны тварам да яе і з рукамі за спінай. У такім становішчы правёў каля гадзіны... За непадпарадкаванне (паварочваў галаву) супрацоўнікі білі».

«І ўсіх тварам у сценку паставілі. Ты галавой упіраешся і пад нахілам стаіш. Пры гэтым трэба вытрымліваць правільны кут, таму што, не дай Бог, ты рукі-ногі там шырока паставіў, парухаў, галаву павярнуў, калі табе занадта камфортна, то цябе б'юць. Таму ты павінен стаяць некампфортна».

«У такім становішчы, тварам у сценку, не ведаю, колькі прастаяў, напэўна, пару гадзінаў, таму што ўжо ранняя раніца было, і я проста адключаўся. То бок, я там стаяў, засынаў. Прачынаўся. На кагосьці крычалі... Я проста стаяў — стараўся быць цішэй вады, ніжэй травы, каб, не дай бог, да мяне ніякіх прэтэнзій не было».

Далей людзей па адным выклікалі ў кабінет, дзе праводзіўся вобшук, зняцце адбіткаў пальцаў і фіксацыя асабістых дадзеных. Затрыманых фатаграфавалі, здымалі кароткія відэаролікі, дзе яны называлі ПІБ, адрас і асаблівыя прыкметы.

«Потым пачалі па адным заводзіць. Спачатку забралі асабістыя рэчы, то бок вопіс асабістых рэчаў быў. Там гадзіннік, шнуркі, усё што ў кішэнях ёсць — аддаеш. Апісваюць, кладуць у пакет — і далей адпраўляюць. А потым яшчэ павялі на дактыласкапію. То бок, здымалі пальцы і відэа запісвалі».

Пазней супрацоўнікі сілавікі ў масках з'ехалі, і людзей пачалі выклікаць на вобшук значна хутчэй. Пасля гэтага некаторыя супрацоўнікі РУУС сталі праяўляць адносна лаяльнасць да затрыманых, у той жа час следчыя заставаліся жорсткімі і абыякавымі.

«Калі прыйшоў, усе былі вельмі добрыя. Далі пакет, спыталі ці ўсё ў парадку, можна было нават цыгарэты пакінуць. Гэта былі супрацоўнікі РУУС не старэйшыя за малодшага лейтэнанта. Следчыя былі вельмі жорсткімі, ім было ўсё роўна».

«То бок было такое пачуццё, што калі не спачувалі, то хаця б не было такой фанатычнай нянавісці. Разумелі. Нам чалавек расказваў, які выводзіў нас у прыбіральню, казаў, што ў яго другія суткі ідуць, ён нічога не еў, толькі вось папаліць выйшаў. Нафіг мне гэта ўсё трэба было казаць? Начальства, было, зразумелая справа, нашмат больш фанатычным. Ну, або АМАП».

04:00 • 08:00

Затрыманых пасля допытаў і вобшукаў зноў змяшчалі ў падвальнае памяшканне. Там затрыманых правялі рэшту ночы і частку наступнага дня. Сведка адзначае, што ў падвале было адносна цёпла, але ўмоваў для адпачынку ці сну не было — людзі сядзелі ці ляжалі на бетоннай падлозе.

«Потым павялі назад, у той самы падвал. Мы там сядзелі. Там ужо не прымушалі стаяць, проста сядзелі і ўсё. Хтосьці спрабаваў спаць».

Прыбіральня знаходзілася на вуліцы, туды вадзілі па некалькі чалавек пад наглядам міліцыянтаў.

«Выводзілі ў прыбіральню па 10 чалавек. На вуліцы біяпрыбіральня, бо міліцыянты казалі, што яны ўвогуле не з гэтага аддзялення і не ведаюць, дзе што тут».

Сведкі адзначаюць, што супрацоўнікі міліцыі, якія знаходзіліся ў РУУС, паводзілі сябе інакш, чым тыя, хто затрымліваў на вуліцы. Яны былі менш агрэсіўнымі, дазвалялі тэлефанаваць дадому, часам нават жартавалі.

«Дазволілі патэлефанаваць. Я тады патэлефанаваў дадому і сказаў, дзе я, што я. Яны нават давалі свой тэлефон патэлефанаваць. Жартавалі пра тое, што “я не магу даць патэлефанаваць, у мяне тры адсоткі на батарэі”».

Пры гэтым сведкі паведамлялі, што нават пасля паступовай разрадкі абстаноўкі ў РУУС было чуваць гукі збіцця.

«Я сам нічога ўжо не бачыў асабліва, але я чуў, як кагосьці білі. Я чуў уздыхі, калі чалавека б'юць, гэта дастаткова характэрны гук. Такое я чуў».

Пітная вада затрыманым не давалася — затрыманыя набіралі яе самастойна, калі дзяжурны выводзіў іх у прыбіральню. Ежу не давалі. Людзі заставаліся ў поўнай нявызначанасці, ім не паведамлялі, што з імі будзе далей, колькі яны будуць знаходзіцца ў РУУС.

«Ваду набіралі ў бутэльні, самі хадзілі кудысьці да крана».

Прыкладна а 5:00 раніцы першую партыю затрыманых пачалі рыхтаваць да адпраўкі ў ізалятар часовага ўтрымання. Да РУУС пад'ехалі тры аўтазакі з супрацоўнікамі спецпадраздзелаў. Супрацоўнікі вывелі ўсіх затрыманых на вуліцу, паставілі ў некалькі шэрагаў і пачалі выклікаць па прозвішчах, каб надзець ім сцяжкі. Працэс заняў каля гадзіны, паміж сабой супрацоўнікі абмяркоўвалі, хто паедзе з затрыманымі, а хто — на прыцісненне пратэстаў.

«У памяшканні кацельні затрыманыя знаходзіліся прыкладна палову дня, пасля чаго да іх прыйшоў супрацоўнік міліцыі і сказаў, што затрыманых адвядуць у ізалятар, таму што па іх рашэнне не прынятае. Ён сказаў, што яму трэба вызваляць

РУУС, і ў турме будзе суд, дзе будзе вызначаная мера стрымання».

«Прыкладна ў 5 [гадзінаў] прыехалі супрацоўнікі, у якіх на нашых уках былі нумары і намаляваны алмаз. Было тры аўтазакі. Гэтыя супрацоўнікі ўсіх вывелі, паставілі перад будынкам РУУС у некалькі шэрагаў і пачалі называць прозвішчы, каб надзець сцяжкі».

Таксама пад раніцу частку людзей пачалі адпускаць. Усіх дзяўчат вызвалілі, верагодна, пасля ім былі прызначаныя толькі штрафы. Сярод затрыманых быў і замежны грамадзянін — малады мужчына з Індыі, які не размаўляў па-руску. Яго таксама адпусцілі.

«Дзяўчат усіх адпусцілі... Яшчэ адпусцілі хлопца, які быў грамадзянінам Індыі і нават не размаўляў па-руску, але яго адпусцілі, калі ўсіх транспартавалі ў Жодзіна».

08:00 • 12:00

Бліжэй да поўдня пачалася падрыхтоўка да этапавання наступных партый затрыманых. Затрыманых вывелі на вуліцу, паставілі ў шэрагі і пачалі фіксаваць рукі пластыкавымі мантажнымі сцяжкамі, практычна ва ўсіх яны імгненна пераціскалі кровазварот на руках.

«Нас вывелі каля 12 гадзінаў на вуліцу... чакалі, пакуль нехта з АМАПаўцаў, або гэта быў нейкі АЛМАЗ, бо ў іх на форме трохкутнікі былі такія зялёныя. То бок, гэта нейкі асобны падраздзел».

«Падыходзілі, нам рукі хамутамі [сцягвалі] і ў аўтазак запіхвалі. Вельмі моцна заціснулі рукі, яны пачалі сінець практычна ва ўсіх».

Затрыманых заганялі ў аўтазакі групамі. У цесным, душным кузаве знаходзіліся да 30 чалавек: частка сядзела на лаўках, частка была вымушаная ляжаць на падлозе. Адзін з супрацоўнікаў у масцы аслабляў сцяжкі тым, у каго пачалі дранцвець рукі, а пазней старэйшы супрацоўнік прынёс шырэйшыя фіксатары, якія меней траўмуюць. Паступова аўтазакі пакідалі тэрыторыю РУУС, накіроўваючыся да ізалятара на вуліцы Акрэсціна.

«Адразу нас набілася недзе 30 з нечым чалавек. Хтосьці ўжо сядзеў на падлозе, і мы ўсе сядзелі шчыльна, быў аўтазак з лаўкамі дзвюма з гэтымі. Мы сядзелі, амапавец адзін ахоўваў. Пачалі абурацца, што вельмі моцна, што рукі сінеюць».

«Ён прынёс нармальныя хамуты. Зрэзалі старыя — новыя былі шырэйшыя і зашпіленыя слабей, рукі можна было крыху парухаць».

16:00 • 24:00

Прыблізна а 18 гадзіне ў РУУС даставілі новыя групы людзей, затрыманых у горадзе. Вядома пра прыбыццё адной групы з прыкладна трыццаці чалавек і, як відаць, яшчэ адной з прыкладна шасцідзесяці чалавек. Аўтазакі заязджалі ў двор, дзе іх адразу ж сустракалі супрацоўнікі ў спецадзенні і масках. Затрыманых выводзілі па адным, з заламанымі за спіну рукамі, загадваючы рухацца хутка, не падымаючы галавы. Ужо на выхадзе з аўтазака людзей білі — удары наносілі дубінкамі і нагамі. У двары ўсіх размясцілі ў некалькі шэрагаў уздоўж сцяны, на асфальце. Становішча, у якім іх утрымлівалі, было вельмі нязручным: затрыманых прымушалі стаяць на каленях, прыціскаючы галаву да зямлі і трымаючы рукі ззаду.

«Прывезлі ў Партызанскі РУУС. Мы калі спыніліся, нам усім пачалі камандаваць "выходзіць". Кажуць: "Бегчы хутчэй, галаву сагні". Ты бяжыш хутка, галаву згінаеш, а яны там ужо пачынаюць усё роўна біць. Потым паклалі нас у пару шэрагаў, да сценкі РУУС на асфальце».

«Але потым аказалася, што не важна, як ты спяшаешся, яны проста білі цябе ў любым выпадку. Адчынілі: "На выхад!". Я выбег у невялікі дворык, потым даведаўся, што гэта дворык Партызанскага РУУС. Я выбег і не ведаў, куды бегчы, там стаялі два мужчыны ў форме, таксама ў кашулях. І ўся іх праца была ў тым, каб нас біць, каб мы хутчэй ішлі. Хутка мы ідзем ці не, проста: "Хутчэй, сука!", і ты думаеш: "Куды ж хутчэй?"»

Любыя спробы змяніць позу ці падняць погляд успрымаліся як непадпарадкаванне і маглі пацягнуць новыя удары.

«Варта табе паварушыцца і паспрабаваць прыўзняць галаву, прыняць зручнейшае становішча, як штурхалі нагамі, дубін-

камі. Магчыма, мне так прылятала, таму што з краю ад усіх стаяў. Збіццё было асабліва з боку амапаўцаў».

«Па баках, па ягадзіцах, па спіне. Па баках — абуткам, па спіне — дубінкай, па ягадзіцах — калі чым: то ботамі, то дубінкамі. Мацюкаліся, крычалі: “Не варушыцца! Мордай у падлогу!” — і гэтак далей».

«Выгружалі даволі жорстка: кожны, хто выходзіў з аўтазак, атрымліваў некалькі ўдараў нагамі, рукамі і дубінкамі. Але пры гэтым нас адразу ж паставілі на калені. Як толькі хтосьці спрабаваў паварушыцца, падняцца — яму адразу ж прылятала дубінкай па спіне. Нас уздоўж сцяны паставілі каля 30 чалавек. Можна, нават болей было. Так атрымалася, што я быў з самага краю, мяне выгружалі апошнім. І мне прылятала практычна ад кожнага, хто праходзіў побач».

З боку супрацоўнікаў гучалі пагрозы, у тым ліку пагрозы забойства.

«Усіх паставілі прымусова на калені, на локці, на плітку, галовамі ўніз. Так мы стаялі хвілінаў 10, пакуль сілавікі хадзілі, абмяркоўвалі, што ім рабіць. Натуральна, паралельна яны выкарыстоўвалі псіхалагічныя нейкія прыёмы ў плане размовы».

Супрацоўнікі ў цывільным ажыццяўлялі кантроль над усімі працэсамі, у тым ліку відэаздымкай затрыманых. Яны камандавалі дзеяннямі сілавікоў і стараліся схваць сваю прысутнасць: затрыманых ставілі тварам да падлогі ці да сцяны, абмяжоўваючы магчымасць назіраць за тым, хто аддае загады. Любая спроба паглядзець на іх неадкладна спынялася.

«Супрацоўнікі ў цывільным. Яны камандавалі. Адпаведна, там усё здымалі: фота, відэа рабілі. Яны кіравалі ўсімі працэсамі. Але, зноў жа, яны стараліся зрабіць так, каб мы менш бачылі, хто і што кажа. Нас ставілі тварам на падлогу ці тварам да сцяны, каб мы іх не бачылі. Хто спрабаваў на іх паглядзець — таму прылятала».

Сілавікі надавалі павышаную ўвагу асобным затрыманым на падставе іх знешніх адрозненняў: высокага росту, доўгіх валасоў і татуіровак.

«І мне прылятала практычна ад кожнага, хто праходзіў побач. Яны бачылі: высокі, здаровы чужак з доўгімі валасамі. Для іх гэта таксама трыгер быў. Гэта быў жорсткі трыгер — татуіроўкі

і валасы. Любыя вонкавыя адметныя прыкметы для іх былі супер-трыгерам».

Сведкі сцвярджаюць, што сярод затрыманых знаходзіліся грамадзяне Грузіі і Германіі, а таксама людзі з імёнамі ці прозвішчамі, не характэрнымі для беларускіх грамадзянаў. Пры гэтым заява пра замежнае грамадзянства і просьбы звязацца з дыпламатычнымі работнікамі прыводзілі да новых эпізодаў гвалту.

«Грамадзянін Германіі. І яго білі і крычалі: “Я табе пакажу Германію!” І білі, і ён, будучы вельмі смелым чалавекам, казаў: “Звяжыцеся з маім консулам” — “Я табе пакажу консула!” — білі яго яшчэ раз, і паступова ён замоўк».

Працэдура першаснага апытання затрыманых насіла зневажальны і дэманстратыўна жорсткі характар. Жанчына, якая фіксавала персанальныя дадзеныя, выкарыстоўвала фізічнае ўздзеянне як форму каманднага сігналаў — кароткі ўдар нагой па целе азначаў, што наступны затрыманы павінен назваць свае дадзеныя. Такая практыка падкрэслівала іерархію і безумоўнае падпарадкаванне, ператвараючы стандартную адміністрацыйную працэдуру ў акт псіхалагічнага ціску.

«Асоба з жаночым голасам пачала пытацца прозвішча, калі хто нарадзіўся, чым займаецца, месца працы. І рабіла яна гэта наступным чынам: яна проста падыходзіла і біла нагой па целе, відаць, як бы паказваючы, каму ці што адказваць».

Жанчыну суправаджаў супрацоўнік у чорнай форме, які таксама наносіў па некалькі ўдараў кожнаму затрыманаму незалежна ад адказаў на пытанні. Пасля фіксацыі звестак аператыўнікі забіралі затрыманага і адвядзілі яго ўсярэдзіну будынка РУУС.

«Гэта было па адным і тым жа сцэнары. Т. б. яна казалася: “Прозвішча, імя, імя па бацьку”. Ніхто не разумее, да каго звяртаюцца. Мужчына, які стаіць побач з ёй, б'е цябе па спіне дубінкай, ты кажаш. Потым: “Дата нараджэння”. Ты ўжо ведаеш, што звяртаюцца да цябе, але цябе ўсё роўна б'юць яшчэ раз. “Кім працуеш?” Цябе б'юць яшчэ раз, ты кажаш, называеш адрас. Т. б. гэта такі як бы рытм выпрацоўваўся. І так усіх па чарзе, па адным».

Працяглае стаянне ў адной і той жа позе прыводзіла да здранцвення і ацёку ног, з-за чаго людзі часова гублялі магчымасць нармальна рухацца.

«У той момант, калі мне сказалі ўстаць, я не змог гэтага зрабіць, таму што ў той момант у мяне настолькі здранцвелі ногі, што я іх не адчуваў наогул. Я заваліўся на бок, сказаў ім, што я не адчуваю ног. Адзін з іх узяў мяне за ногі, ногі падняў уверх, патрос, каб кроў неяк прыліла. Пры гэтым лягчэй не стала зусім. Яны мяне ўзялі пад рукі і так вось панеслі ў падвал».

«Але пакуль нас усіх апытвалі, гэта ўсё роўна вельмі шмат часу прайшло, я ног ужо не адчуваў на той момант. І я ім пастрабаваў пра гэта сказаць. Мы ўсе стаялі на каленях і я нешта спытаў у духу, ці можна легчы, напрыклад. Але мне сказалі: "Маўчаць!" і ўдарылі па спіне».

Затрыманых змясцілі ў падвальнае памяшканне, паставішчы ўздоўж сцяны з пэўным становішчам рук і ног. Частка людзей стаяла на каленях з апушчанай галавой, амаль нерухома, што выклікала вельмі моцны фізічны і псіхалагічны дыскамфорт.

«Потым нас усіх паднялі і завялі ў РУУС у такі падвал, без шпалераў, проста такое вялікае падвальнае памяшканне, дзе нікога няма. Усіх паставілі каля сценкі. Сказалі: "Ногі рассунуць, рукі неяк трымаць". Потым ужо сказалі, што можаце прысесці, калі будзе зусім няўцярп».

Супрацоўнікі патрабавалі, каб затрыманыя, якія стаялі на каленях, дакраналіся да падлогі лбом. Любое адхіленне ад гэтага становішча выклікала неадкладную рэакцыю ў выглядзе крыкаў і ўдараў дубінкай. У такіх умовах працяглае знаходжанне становілася фізічна невыносным: бетонная, шурпатая падлога траўмавала скуру, многія атрымлівалі раны і кровападцёкі.

«Вельмі вялікі падвал, дзе нас прывялі да сцяны, паставілі зноў на калені, зноў сказалі: "Лоб дакранаецца да падлогі". Гэта было іх патрабаванне. Калі ты спрабуеш перанесці вагу, напрыклад, крыху на сцягну ці крыху прыпадняцца, каб у цябе не самі калені былі, а крыху ніжэй каленяў, то гэта адразу крыкі і гэта адразу ўдары дубінкай».

«Хлопец праз чалавека справа ад мяне казаў: "Я не адчуваю ног, я не адчуваю ног". Яму казалі: "Цішыня! Цішыня! Каб мы не чулі ніякіх скаргаў!"».

«У мяне пасля ўсяго, што адбылося, тры тыдні сыходзіла з ілба скура. Т. б. яна проста ўся была садраная, таму што тама бетонная падлога неяк вельмі дрэнна пакладзеная, яна вельмі шурпатая, яна вельмі няроўная, і ў выніку ты проста драпаеш да крыві сабе лоб».

Першапачаткова доступ да вады ў падвале рэгуляваўся не як базавая патрэба, а як форма заахвочвання за «прыкладныя паводзіны». Жанчына-супрацоўніца адкрыта супрацьпастаўляла тых, хто праяўляў пакору, астатнім, дэманструючы, што гуманнае абыходжанне магчымае толькі як узнагарода за поўнае падпарадкаванне.

«Яна казалі нам: "Калі б вы паводзілі сябе вось як гэты затрыманы, то мы б вам, можа быць, таксама далі вады, а так — як ёсць". Потым яна пайшла. То бок, мы проста па чарзе, калі даведалься, што ёсць магчымасць атрымаць ваду, казалі: "Можна ваду?", і нам вось гэтая жанчына сказала, што вось чалавек, ён добра сябе паводзіць, ён атрымлівае ваду, а вы як бы прытрымлівайцеся яго прыкладу».

Падчас знаходжання ў падвале і іншых памяшканнях унутры РУУС супрацоўнікі ў масках псіхалагічна ціснулі на затрыманых, у тым ліку ў грубай форме цікавіліся заробкам людзей і сумаі грошай, якія людзі, паводле версіі сілавікоў, атрымалі за ўдзел у акцыях пратэсту.

«Калі завялі ў гэтае падвальнае памяшканне, я ўбачыў, што людзі знаходзяцца ў тым жа самым становішчы, як мы былі ў двары. То бок на каленях, на локцях, галовы ўніз. Мяне паставілі, і ў гэты момант яны нічога не рабілі, ніякіх перапісаў, ніякіх пытанняў. Выключна пытанні псіхалагічнага характару: "Колькі вам заплацілі?", "Навошта вы ладзіце рэвалюцыю?"».

«Там хлопец, не памятаю, колькі казаў, але нармальна ён зарабляе. Яму: "Што табе, сука, мала?" Б'е. Справа ў тым, што не было правільнага адказу на пытанне "Колькі зарабляеш?" Таму што там быў хлопец нейкі, які, не памятаю, ён патрапіў на працу, але ў яго стажыроўка была, як я зразумеў з ягонага расповеду. Яму там нейкія капейкі плацілі, 600 рублёў, наколькі памятаю. Яны казалі: "Ды што ты піздзіш! У Мінску няма такіх заробкаў!" — і далі».

У падвале затрыманыя сутыкаліся з агрэсіўным абыходжаннем з боку супрацоўнікаў, якія замест таго, каб надаць медыцынскую дапамогу, каралі

за любыя просьбы ці скаргі. Адзін мужчына, які паведаміў, што пакутуе на астму, адразу ж атрымаў удары за тое, што казаў пра свой стан. Прыняць зручнейшыя позы асобныя супрацоўнікі РУУС дазволілі толькі пасля таго, як супрацоўнікі ў масках пакінулі тэрыторыю ўпраўлення.

«Адзін з нас, мужчына сярэдняга ўзросту, я не магу сказаць колькі яму канкрэтна, але ён выглядаў нашмат старэйшым за мяне, казаў, што ў яго астма. Ён казаў: "У мяне астма. Я не магу знаходзіцца ў гэтым становішчы". Яго білі за гэта».

«І калі я так стаў, убачыў праз чалавека, што побач са мной па левую руку стаяў хлопец. Ад накаўта пры затрыманні ён кіпеў, у яго, па-першае, відаць, шчака разбітая, у яго кроў уперамешку са сліной, і гэта пеніцца. Калі атрымліваеш накаўт, такое бывае. Але ён ужо не зусім у адэквале быў. Я папрасіў, маўляў, дапамажыце хлопцу — гэтых РУУСнікаў. "Ён кіпіць", — кажу. Падыходзяць: "Што з табой? Нармальна ўсё"».

«Ён увесь час абураўся і пагражаў то юрыстамі ім, то яшчэ нечым. То яму дрэнна станавілася, то яшчэ нешта. У выніку яму прынеслі ваду, ён зноў працягнуў абурацца. Да яго падышоў супрацоўнік РУУС, казаў: "Ты бачыш, мы цябе не б'ем. Што ты верашчыш тут?" Ён працягнуў сваю нейкую пра юрыстаў гісторыю. І да яго падышла іншая супрацоўніца РУУС з чырвонымі валасамі. Кароткая стрыжка. Яна агрэла яго дубінай і сказала: "Заткніся, падла!"».

Сведкі кажуць, што час знаходжання ў падвале складаў прыкладна з сямі да дзесяці вечара, пасля чаго некаторых выводзілі па адным ці ў невялікіх групках у актавую залу для вопісу асабістых рэчаў, складання пратаколаў і дактыласкапіі. Адбывалася фіксацыя знешняга выгляду затрыманых на камеру, пры гэтым для гэтай працэдуры некаторых затрыманых прымушалі распранацца амаль цалкам дагала.

«Калі ўсіх вось 35–37 чалавек перапісалі. Некаторых адводзілі на дактыласкапію, то бок здымаць адбіткі пальцаў. Многіх людзей, фатаграфавалі, займаліся відэаздымкай чалавека, непасрэдна, то бок яго распраналі, фатаграфавалі ўсе та-туіроўкі, асаблівасці».

Пасля таго, як супрацоўнікі ў масках з'ехалі, астатнія супрацоўнікі РУУС паводзілі сябе дастаткова ветліва: мужчыны праяўлялі павагу, звярталіся на «вы», падрабязна фіксавалі ўсе асабістыя рэчы і давалі магчымасць

спакойна сядзець на металічных крэслах. Выключэннем была адна жанчына, якая выяўляла беспадстаўную агрэсію да затрыманых.

«Падвышаны тон гучаў толькі з боку жанчыны. Яна дастаткова агрэсіўна паводзіла сябе, але, зноў-такі, ніякага фізічнага ўздзеяння».

«Была адна жанчына, якая, мякка кажучы, з непрыязнасцю камунікавала матамі-пераматамі з затрыманымі».

У суседніх кабінетах супрацоўнікі ў чорнай форме займаліся руціннымі справамі, смяяліся, абмяркоўвалі навіны і бытавыя тэмы, у тым ліку — паведамленні пра гвалт з боку сілавікоў, успрымаючы іх як жарт. Такая сцэна падкрэслівае нармалізацыю гвалту і абывакасць сістэмы да пакутаў затрыманых, для якіх у той момант тое, што адбывалася, было траўматычным вопытам.

«Яны сядзелі ў крэслах, абмяркоўвалі навіны. Адзін іншаму кажа: "На ТУТБАІ пішуць, што АМАП збівае людзей", і яны ўсе смяюцца. Потым з'яўляецца адзін, па тоне зразумела, што ён мясцовы жартайнік і кажа: "А чаго гэта вы? А вось я веру. А вось мне здаецца, што чаму б на ТУТБАІ не друкавалі праўдзівыя навіны пра міліцыю? Я вось веру, што маглі ўдарыць". І яны ўсе смяюцца».

Пасля правядзення ўсіх працэдураў, большасці затрыманых дазволілі размясціцца на крэслах у актавай зале, дзе ў пэўны момант знаходзілася каля 50 затрыманых. Аднак людзям нават не казалі, дзе яны знаходзяцца.

«Пры ўсім, дзе мы знаходзімся, яны не казалі. Я хлопцам перадаў, што цалкам магчыма, мы знаходзімся на Партызанскім. Калі яны задавалі непасрэдна пытанні: "Дзе знаходзімся?", нам адказвалі: "Якая вам розніца?"».

Пазней, адзін з супрацоўнікаў, капітан, які сядзеў за сталом, дазволіў усім падысці па адным да асабістых рэчаў, узяць тэлефон і зрабіць кароткі званок сваякам і паведаміць пра сваё затрыманне і назваў дакладнае месцазнаходжанне затрыманых.

«Адзін з супрацоўнікаў, які сядзеў за сталом, сказаў: "Так, добра, падыходзім па адным. Шукаем свой тэлефон, шукаем свае рэчы, бярэм адтуль тэлефон і робім званок". То бок,

практычна ўсе, хто мог, меў магчымасць патэлефанаваць, зрабіў адзін званок. Я прапанаваў людзям, хлопцам, якія не мелі тэлефонаў, таксама зрабіць званкі. Супрацоўнік пагадзіўся».

Затрыманым не тлумачылі канкрэтныя прычыны іх арышту — толькі стандартна казалі «за ўдзел у несанкцыянаваным мітынгу». Затрыманні адбываліся хаатычна, часта задоўга да пачатку якіх-небудзь акцый, і затрыманых разумелі, што ўсе яны былі схопленыя незаконна.

«Мужчына ў блакітнай майцы, які пагражаў усім сваім адвакатам, казаў: "Чаму я затрыманы, чаму я тут?". На што ён атрымліваў адказ: "За ўдзел у несанкцыянаваным мітынгу." Ён казаў: "Я не ўдзельнічаў ні ў якім мітынгу, у мяне правялі вобшук, маю асобу ўстанаўліваць не трэба, пашпарт мой ёсць, чаму я ўвогуле тут утрымліваюся ў гэтым падвале?" Яму проста казалі: "Цішыня!"».

Агулам усе затрыманыя адзначалі лаяльнасць капітана, які адказваў за апісанне асабістых рэчаў і арганізацыю званкоў сваякам. Ён праяўляў увагу да стану людзей, падтрымліваў іх і паводзіў сябе вельмі ветліва, спрабаваў забяспечыць магчымасць хаця б мінімальнага камфорту. Нават калі іншыя супрацоўнікі спрабавалі ўмяшацца і абмежаваць правы затрыманых, капітан заставаўся на іхнім баку і дэманстраваў спачуванне да становішча людзей.

«Ён 100 % быў на нашым баку. Было відаць, што яму ўсё гэта непрыемна і ён імкнецца максімальна згладзіць. Але, на жаль, яго змена скончылася ў 12:00. І ноч наступіла. На ноч нас пакінулі ў РУУС».

«Пры гэтым капітан, які апісваў нашыя асабістыя рэчы, паводзіў сябе суперветліва, нават супакойваў людзей. Па людзях было відаць, што яны збітыя, спалоханыя. Пры гэтым ён усіх супакойваў і падкрэслена ветліва з усімі камунікаваў. У адрозненне ад некаторых яго калег, якія і насміхаліся, і здэкаваліся».

Агулам, у актавай зале шараговыя супрацоўнікі міліцыі, у адрозненне ад супрацоўнікаў у цывільным і ад сілавікоў у масках, якія з'ехалі, праяўлялі лаяльнае і спакойнае стаўленне да затрыманых: дазвалялі знаходзіцца ў расслабленых позах, прыносілі ваду.

«Там было відаць, што яны грызліся паміж сабой: калі хтосьці спрабаваў прыніжаць, збіваць ці яшчэ нешта, то іншы яго спыняў. Аж да таго, што я бачыў сутычку паміж імі, калі адзін адцягваў іншага».

«Так, жасцілі толькі супрацоўнікі ў цывільным. Шараговыя супрацоўнікі, ППС-нікі, самыя малодшыя склад — абсалютна спакойна ставіліся».

Затрыманых групамі па некалькі чалавек вадзілі ў біяпрыбіральню на вуліцы, якая, паводле сведчанняў, не адказвала базавым санітарным нормам.

«Выводзілі ў жудасную прыбіральню на вуліцы гэтага РУУС, там такая выграбная яма — відаць, для затрыманых. Там такая біяпрыбіральня, якая, прабачце, патанула ўжо, у чым можна патануць».

11 жніўня 2020 года

«Людзей было каля 40–50 чалавек. Людзі ўсе былі ў стане розным: кагосьці не чапалі, хтосьці быў моцна збіты, хтосьці прасіў пра дапамогу».

Паводле сведчанняў пацярпелага

У ноч з 10 на 11 жніўня 2020 года па ўсёй тэрыторыі горада Мінска працягваліся адвольныя затрыманні, што прыводзіла да пастаяннага павелічэння колькасці асобаў, якія дастаўляліся ў Партызанскі РУУС. Незаконнае ўжыванне гвалту да грамадзянаў з боку сілавых структураў працягвалася.

00:00 • 08:00

«Усе пачалі да ночы засынаць — хто на гэтых сядзеннях, хто на падлозе, хто ў якіх позах мог заснуць. Каля 3 гадзіны ночы чуем нейкія крыкі зноў, шум. Аказваецца, прывезлі новых. Там мянты паміж сабой іх называлі "дваццатка". Гэтую "дваццатку" дакладна так жа, як і нас, апісалі. Мы чулі, як іх у суседні падвал завялі, яны там і засталіся».

«Гадзіны ў 4 раніцы мы пачулі шум у двары. Прыехаў аўтамабіль. Тут жа мы пачулі шмат крокаў — напэўна, заводзілі наступных затрыманых. У тое памяшканне, у якое першапачаткова нас завялі».

Умовы ўтрымання ў падвале РУУС заставаліся аналагічнымі, што і ў папярэднія дні. Затрыманым грамадзянам не было забяспечана адэкватных умоваў утрымання: адсутнічалі месцы для сну, харчаванне, дастатковая колькасць вады, не даваліся неабходныя лекі. Пры гэтым супрацоўнікі Партызанскага РУУС г. Мінска бачылі, што некаторым затрыманым патрэбная была неадкладная медыцынская дапамога, аднак яны ніяк не рэагавалі на гэтыя абставіны.

«Нас было каля 40 чалавек у гэтым памяшканні. Была першая змена, яна дазваляла размаўляць. Мы там не гадзелі асабліва, проста падсаджваліся: "Як цябе затрымалі? Што з табой?" Бачылі хлопцаў, на фоне якіх ты разумееш, што цябе вельмі лайтова затрымлівалі».

«Там хлопец быў, яму ці то набілі, ці то счасалі твар пры затрыманні. Там твар у яго — суцэльная рана. А яшчэ быў хлопец поўны, якому пры затрыманні, відаць, прабілі па нырках і ў брушную поласць, таму што ён схадзіў пад сябе, і яму выбілі сківіцу. Таму што, як я потым высветліў, амапаўцы да тоўстых і здаровых дзядзькаў такіх жа, як яны, няроўна дыхаюць».

«Мы прасілі [у прыбіральню і піць ваду], але ежы не было. Мы прасілі самі ў прыбіральню, і нас спачатку не пускалі, казалі, што нельга. Потым пачалі пускаць, потым была сітуацыя, дзе мы казалі: "Можна ў прыбіральню?", нам казалі: "Сука, чо вы так шмат ходзіце? Мы вас будзем піздзіць кожны раз, калі вы ходзіце ў прыбіральню". Была яшчэ такая сітуацыя, што вось гэты хлопец з праблемай з абменам рэчываў, яму трэба было шмат піць, і яму давалі шмат піць, але потым яго не пускалі ў прыбіральню».

«Мяне, прынамсі, вельмі шмат білі па нагах. Т. б., напрыклад, табе кажуць: "Трое ідуць у прыбіральню. Трое ўсталі". Мы ўстаем, рукі за спіну. Мы выйшлі з падвала, тварам да сцяны на калідоры, ты становішся тварам да сцяны і табе, натуральна, б'юць па нагах, каб ты іх шырэй расставіў. Потым, калі кажуць "Направа", я паварочваюся направа, міліцыянт з размаху — нагой — як футбаліст, б'е мяне па нагах. Я тады яшчэ не

ведаў, што калі ты ў РУУС, трэба заўсёды рухацца з нагі, якая бліжэй да гэтага руху. Калі табе кажуць направа, значыць, ты пачынаеш з правай нагі. Я пачаў з левай, ён ударыў мяне, штурхнуў па шчыкалатцы вельмі моцна, на здзіўленне моцна, я пачаў падаць і трымацца за сцяну, ён пачаў крычаць "Рукі за спіну!", яшчэ раз мяне штурхнуў, я зноў ледзь не ўпаў. Такое адбывалася некалькі разоў».

Уначы да затрыманых перыядычна ўжываўся неабгрунтаваны фізічны гвалт з боку некаторых сілавікоў (меркавана з каманднага складу), астатнія супрацоўнікі РУУС бачылі гэта, але ніяк не рэагавалі. Сведкі кажуць пра прыкладны час масавага збіцця: 2-3 гадзіны ночы.

«Гэта было ўначы, гадзіны ў тры ночы, калі яны партыю яшчэ прывезлі людзей. Ён уляцеў, пачаў крычаць, што мы ўсе вырадкі, усё такое. Паставіў, натуральна, на калені, галавой у падлогу, але я быў у канцы залы, з іншага боку, да мяне ён асабліва не дайшоў, але ён хадзіў выбарачна біў усіх дубінкай».

«Ён ударыў майго таварыша з Германіі і сказаў зноў заняць становішча на каленях, на локцях. І сказаў: "Вы так у мяне будзеце сядзець да раніцы". Уся гэтая сітуацыя заняла недзе секундaў 20–30, то бок ён усіх 47 чалавек паставіў у такім выглядзе. Канваіры ніяк не рэагавалі, яны сядзелі ціха».

Некаторыя сведкі адзначалі, што сярод сілавікоў, якія ўжывалі гвалт, знаходзіліся прадстаўнікі розных спецпадраздзелаў.

«Калі гэты мужчына сышоў, супрацоўнікі якія сядзелі за сталом, яны проста сядзелі, глядзелі за намі — груба кажучы, канваіры. Яны казалі: "Ну што, хлопцы? Гэта быў «Алмаз»". Супрацоўнік, які зайшоў у памяшканне, сказаў: "Так, вы не тузайцеся, не рыпайцеся, пакуль яны там наверху. Вы не рабіце ніякіх лішніх рухаў, інакш усім прыляціць". Мы так прастаялі хвілінаў 20. Пасля гэтага зайшоў супрацоўнік ужо ў сіняй кашулі, у міліцэйскай сіняй кашулі, сказаў: "Так, спадарства, займаем папярэдняе становішча"».

Групу затрыманых прыкладна з дваццаці чалавек, адабраных па нейкіх крытэрах, сілавікі ўтрымлівалі асобна ад іншых. Да іх ужывалі больш гвалту і прымушалі іх заставацца ў фізічна нязручных позах усю ноч.

«Прыкладна 20 чалавек, якія сядзелі ў падвале. Нас выводзілі ў прыбіральню, мы міма тых дзвярэй праходзілі, бачылі. Яны паходу ўсю ноч прасядзелі на каленях і мордай у падлогу. Я ўвогуле не ўяўляю, як так можна».

«Мы стаялі там на каленях у гэтым страху, рукі за спіну, я падклаў красоўкі сабе пад калені, гэта выдатна працуе, я спадзяюся, што гэтая парада нікому не спатрэбіцца, але гэта тэма. Калі ты ведаеш, што ты тут на ўсю ноч і табе не давядзецца раптоўна кудысьці ўставаць і ісці, падкласці красоўкі пад калені — гэта найлепшае рашэнне».

08:00 • 16:00

«Ён проста сказаў такую фразу... Нешта тыпу "іх адхуячыць так, каб яны абасраліся". ...самае страшнае было стаяць у гэтых шэрагах, таму што ты ўжо чуеш, як людзей да цябе выклікаюць, і з аўтазака крыкі даносяцца — гукі ўдараў і крыкі».

Паводле сведчанняў пацярпелага

Зранку 11 жніўня 2020 года затрыманых пачалі выводзіць ва ўнутраны двор РУУС і размяшчаць у аўтазака. Перад пасадкай у аўтазака затрыманых прымушалі бегчы праз «калідор», створаны сілавікамі, якія наносілі жорсткія ўдары дубінкамі па тых, хто бег.

«Як толькі мы выйшлі з РУУС у двор, я адразу зразумеў, што нам хана, таму што я ўбачыў узвод амапаўцаў у экіпіроўцы з дубінкамі напярэс, якія стаялі і проста нас чакалі».

«Зноў працэдура тая ж: табе РУУСнік скоўвае рукі і перадае ў рукі амапаўца. Амапаўцы сталі ў калідор да дзвярэй аўтазака, і ты праз калідор гэты болю ідзеш, бяжыш, спатыкнуўся — атрымліваеш яшчэ больш. Цябе перманентна збіваюць: толькі ты да АМАПа патрапіў — усё, ты жывеш у пастаянным збіцці. Цябе б'юць у гэтым калідоры. Ты стаіш, і там хлопцаў — яны загрузіліся туды ў аўтазака — і іх там працягвалі біць. То бок чуваць было гукі, крык гэты "ааа". І ты дранцвец ад страху пачынаеш, там прыблізна такое ж адбываецца, страх рэальна скоўвае, страх чакання, [страх] трапіць туды ў гэ-

тую клетку. Проста пачынае сэрца выскакваць, па-першае, з грудзей, пульс вялізны ад страху становіцца. І стаіш рэальна ў ступары нейкім. Скавалі мне гэтымі сцяжкамі РУУСнікі — і ўсё, перадалі АМАПу, і я хутка-хутка-хутка прабег гэта, і як рыбка заляцеў у гэты аўтазак, і як рыбка нырнуў, скокнуў на іншых людзей, таму што там укладвалі штабелямі проста як дровы ўсіх у праход».

«...аўтазак з гэтымі стаканамі. У іх пачалі заводзіць хлопцаў, якія прыехалі ўначы, і адзін з супрацоўнікаў у той жа сіняй кашулі, ён сказаў іншым людзям у чорнай форме (гэта хутчэй за ўсё быў АМАП), што калі яны прыедуць у Жодзіна, зладзіць ім па поўнай. То бок выводзячы іх з аўтазака ў Жодзіна, зрабіць ім пекла».

У аўтазаках людзей прымушалі класціся адно на аднаго, утвараючы некалькі шчыльных шэрагаў, пры гэтым нават у цесных кузавах машын збіццё працягвалася. Тых, хто не паспяваў зайсці своечасова, збівалі звонку. Падобныя дзеянні стваралі смяротна небяспечныя ўмовы — з рызыкай траўмаў, удушша і гібелі.

«Мне яшчэ пашанцавала, некаторыя хлопцы стаялі, калі пачалася пагрузка ў аўтазак, некаторыя хлопцы не маглі стаяць: у іх трэсліся рукі, ногі, хтосьці падкошваўся, калі ты сядаў, яшчэ горш — яму прылятала пару разоў ударамі дубінкамі. Я бачыў тое, што хлопцы ляжаць на падлозе, адзін на адным, атрымліваецца, у некалькі шэрагаў, і я проста скокнуў у кучу, плазам туды. На мяне паклалі хлопца, гадоў сямнаццаць, напэўна, можа, васьмнаццаць. Я разумею, што яму прылятае, яму балюча, а я ляжу, ён мяне як бы закрывае. Я кажу: "Падай паміж мной і лавачкай", у выніку на бок зваліўся, кажа, вывернуў руку, але кажу: "Што рабіць, цярпі"».

Супрацоўнікі міліцыі падзялялі затрыманых па адвольных прыкметах: асобныя групы траплялі пад узмоцнены гвалт — гэта або тыя, хто «больш правініліся», або тыя, хто гучна крычаў ад болю пры збіцці.

«І нас усіх вывелі ў той самы дворык, на тую ж пляцоўку, на якой і выгружалі. Мы бачым там, колькі, не памятаю, па-мойму два з шэрай будкай аўтазакі было. Называлі прозвішчы па чарзе. Першым грузілі, як тых, хто найбольш правініліся, тую дваццатку, якую з падвала. Усё, гэтую дваццатку выклікаюць, падыходзіш да супрацоўніка, ён табе звязвае за спінай

рукі адной сцяжкай. І цябе адводзяць. Іх там у працэсе гэтыя мянты білі пры пагрузцы, якія прыехалі, — аўтазакаўскія мянты».

«Яшчэ ўзгадаў дэталі: у той момант, калі нас загрузілі, нас пералічвалі ўдарамі дубінкі. Ты атрымліваеш удар і крычыш нумар па парадку. Калі ты крычыш недастаткова гучна, ты атрымліваеш яшчэ адзін удар, і яшчэ адзін удар. Чым гучней ты крычаў ад болю ці яшчэ нешта рабіў, тым мацней цябе білі, таму я стараўся маўчаць, стараўся ні гуку не прамаўляць».

Над працэсам загрузкі ў аўтазакі старанна назіралі і кантралявалі дзеянні сілавікоў супрацоўнікі ў цывільным. Менавіта яны давалі ўказанні супрацоўнікам у масках жорстка збіваць людзей.

«І вось нас паставілі каля гэтага РУУС. Таксама называюць тваё прозвішча, трэба сказаць імя, імя па бацьку і, магчыма, год нараджэння, я ўжо не памятаю. І падысці спінай уперад з сабранымі рукамі ззаду. Першы амапавец, які цябе вядзе, ён цябе вядзе і б'е-б'е. Аддае іншаму, той б'е. Потым на ўваходзе ў аўтазак. Там яшчэ адзін з людзей у цывільным сказаў: "Пакуйце жорстка!"»

«Па адным чалавеку пачалі закідваць у аўтазак. Калі пачалі закідваць, я чуў некаторыя ўдары па спіне, і калі людзі апынаюцца ў аўтазаку, я чуў, што іх там ужо пачынаюць біць. То бок, у гэты момант, калі мы стаялі і чакалі, пакуль назавуць наша прозвішча, мы разумелі, што нас зараз закінуць — і там жа пачнуць проста біць. Супрацоўнікі, якія нас закідвалі ці там хто глядзеў за ўсёй гэтай працэдурай, ніякіх загадаў, нічога не казаў. Адзінае, што пару разоў я чуў: "Так, вось гэтаму хопіць!"».

Неадэкватны гвалт з боку сілавікоў працягваўся і ўнутры аўтазака, дзе супрацоўнікі працягвалі нематывавана збіваць дубінкамі людзей, якія не ўяўлялі ніякай небяспекі для супрацоўнікаў ці навакольных. Пры гэтым ва ўсіх затрыманых былі скаваныя сцяжкамі рукі.

«Калі назвалі маё прозвішча, мяне з завязанымі ззаду рукамі таксама тварам уніз закінулі ў аўтазак. Там ужо людзі былі. То бок, мяне закінулі адным з апошніх. Мяне проста кінулі на астатнія целы, якія там ляжалі на падлозе. Я упёрся ў нечыя

ногі, хлопцы таксама ляжалі на іншых целах... і ўвесь гэты час супрацоўнікі АМАПа проста білі. І, натуральна, мяне таксама пачалі біць без аніякіх тлумачэнняў. Ніякіх там пытанняў не задавалі, проста білі па нагах, па ягадзіцах. Некаторым хлопцам ударылі па спінах, і майму таварышу, з якім нас разам затрымалі, — ён таксама быў у адным з гэтых двух аўтазакаў, — некалькі разоў ударылі па галаве».

Сілавікі падчас збіцця адкрыта выказвалі непрыязнасць да затрыманых з-за іх палітычнай пазіцыі супраць дзейнага ў Беларусі аўтарытарнага рэжыму. Пры нематываваным збіцці затрыманых супрацоўнікі РУУС спрабавалі хаваць сваю асобу, былі ў масках ці балаклавах, а таксама прымусалі затрыманых апускаць галаву ўніз, каб яны не маглі запомніць супрацоўнікаў.

«Яны казалі: "Што? Рэвалюцыі тут захацелі?" Проста вось у такім ключы, у такім плане — "вы рэвалюцыі захацелі", "вы хочаце тут што, усіх забіць?" І працягвалі проста біць дубінкамі. У пэўны момант адзін з удараў мне прыйшоўся ў раёне шыі, і ад удару ў мяне здарылася сутарга, то бок такая канвульсія. Мяне цалкам... маё цела выгнула спінай у адваротны бок, ад высілкаў гэты хамут-сцяжку, якая была завязаная, я парваў, і ў такім становішчы я знаходзіўся секундаў 10. Калі вось гэты ўдар прыйшоўся, калі ў мяне цела вось так выгнулася, я зразумеў, што цалкам магчыма зараз нешта з целам здарыцца і ну як бы пачаў ужо крычаць, крычаў я: "У мяне шок". То бок, у такім становішчы. А адзін з байцоў АМАПа, ён пачуў, што я крычу. "У каго тут шок?" — і пачаў, працягнуў мяне далей біць па нагах».

16:00 • 20:00

Удзень 11 жніўня ў Партызанскі РУУС г. Мінска працягнулі прыбываць затрыманыя ў горадзе грамадзяне. Працэдура была падобная да папярэдніх дзён: затрыманых «выгружаюць» у двор РУУС, перапісваюць іх дадзеныя, адводзяць у падвальныя памяшканні. Пры гэтым супрацоўнікі міліцыі ўжывалі неабгрунтаваны фізічны гвалт на ўсіх этапах. Паводле словаў сведкаў, дзеяннямі па збіцці кіравалі старэйшыя па званні сілавікі.

«Прыехалі ў Партызанскі, пачалі выходзіць. Хлопцы з АМАПа, шчыра скажу, не прыкладалі да нас пастаяннага вось такога высілка без нечай каманды. Калі ім зараджаў ці то опер, ці то следчы... старэйшы па званні, тады яны рэагавалі».

«Я выйшаў, стаю. Ён як убачыў мяне, пачаў па галаве [біць]... "на калені, на калені", і ўвесь час мацярышчына проста лілася без канца, пачаў біць па хвастцы. Біў рукамі, нагамі па тулаве, па грудной клетцы, па галаве, то бок ён мяне тыкае галавой, ён узяў [маю] галаву, ну то бок ілбом аб асфальт. Я, каб удары не былі такія моцныя, прыціснуў галаву да асфальта, каб не было гэтага ўдару. Супрацоўніца РУУС — у форме, без маскі — яна гэта ўсё бачыла, прысутнічалі штатныя супрацоўнікі РУУС, усё гэта бачылі, і нічога...»

«Опер хадзіў... Там чуваць былі ўдары, яго фразы суправаджаліся ўдарамі. Пастаянна пагражаў: "калі не так варухнецца, мне не спадабаецца, — будзе цяжка, сумна для вас". Супрацоўніца проста падхіхвала ўвесь час, калі я знаходзіўся на каленях, то бок устаць, легчы, устаць, легчы».

«Адвялі ў задні двор, там стаяла чалавек 35 у масках. Выходжу я, стаю з заплечнікам. Падыходзіць чалавек са спецыфічным голасам, хутчэй за ўсё начальства, біў без прычыны. Пастаянна паўтараў "легчы мордай у падлогу, рукі за галаву". Галавой пару разоў ударыў мяне аб плітку».

Пры афармленні затрыманых перапісваліся іх дадзеныя, складаліся пратаколы асабістага вобшуку, праводзілася дактыласкапія і відэаздымка. Для супрацоўнікаў РУУС было відавочна, што затрыманыя былі збітыя, і ім патрабавалася медыцынская дапамога, аднак яны не рабілі ніякіх захадаў для яе надання.

«Потым нас адвялі на дактыласкапію. Я так разумею, Следчы камітэт гэтым займаецца. Узялі ў мяне адбіткі. Адразу сказаў жанчыне, што мне пабілі руку левую. Быў такі сіняк вялікі».

«Нас быццам як даглядзелі, на той момант нас было трое, павялі ў падвал, паклалі нас у тую ж позу, білі пырам¹³ у галаву. Увесь час, што мы знаходзіліся ў назіральным пакоі, натуральна, у мяне нічога не знайшлі. Супрацоўнік біў многіх па печані, мяне — пырам па ягадзіцах. Гэтыя ўдары суправаджаліся камандамі, у якую позу нам лепш класціся. Далей фармальны допыт скончыўся, і нас павялі ў падвальнае памяшканне накіравалі ў трэнажорнай залы. Паставілі ў позу на калені».

13 «Біць пырам» у футболе азначае біць па мячы наскон буцы, што дазваляе нанесці хуткі і моцны ўдар, часта ва ўмовах недахопу часу і прасторы.

«Пасля гэтага нас павялі даглядаць. Прывялі, мы таксама леглі "ногі пад сябе", мы ляжалі ў такой позе, было шмат мату, пагрозаў».

Некаторых затрыманых адразу пераводзілі ў падвал, а іх афармленне адбывалася пазней.

«Прывезлі ў РУУС, як гэта было: сказалі нагнуцца, рукі за спіну, павялі ў падвал нейкі. Там ужо было некалькі чалавек у падвале. Тое ж самае сказалі, не глядзець па баках. Там ужо было некалькі супрацоўнікаў, як я разумею, АМАПа, у балаклавах гэтых. Майкі былі, здаецца, з надпісам АМАП. Адразу загадалі стаяць каля сценкі, не варушыцца. Недзе на падлозе я ўбачыў кроў — відаць, ішла ў кагосьці».

«Потым нас некуды адвялі, накіталі актавай залы. Там ужо і дзяўчаты былі. У гэтай актавай зале сядзелі дзяўчаты, я так зразумеў, супрацоўніцы, запаўнялі акты вопісаў. Мы там проста сядзелі. Потым адвялі назад».

Умовы ўтрымання затрыманых у падвале былі аналагічныя апісаным вышэй. З-за страху перад гвалтам з боку супрацоўнікаў затрыманыя практычна не рухаліся і маўчалі.

«...калі адрэналін спаў, адзінае, чаго мне хацелася — гэта піць. Я ведаў, што трэба зрабіць адзін глыток. Відаць нешта захавалася, я проста стараўся мала піць, каб не хацець у прыбіральню. Білі тых, хто не слухаўся, спрабаваў нешта пытацца, паварочаўся. На гэтым моманце я зразумеў, што буду проста ціхенька стаяць, і ўсё. Амаль суткі».

«Былі людзі, якіх добранька пабілі пры завозе. Карацей, тыя якіх прывозілі, былі пабітыя. Але іх білі не тыя, хто ахоўваў нас, а тыя, хто мяняў іх».

«Вось так ноч правялі. Было халодна, падлога была бетонная. Сядзелі, стаялі, ляжалі. Усё па дазволе. Камусьці ўдалося заснуць, камусьці не».

«І па фінішы нас назбіралася недзе чалавек каля 20. Нас завялі ў падвал пасля дагляду, то бок на даглядзе мы ляжалі на каленях, у скрутцы такой тыпу. Так, і пастаянна [мент] хадзіў і

лупіў ад злосці: “Вы такіх пераменаў хацелі?”. І ўвесь час мацярышчына, там рускай слоўнікавай не было».

Не ўсе супрацоўнікі непасрэдна ўжывалі фізічную сілу, аднак усе яны былі сведкамі таго, што адбываецца. Апроч удараў, на затрыманых сыпаліся абразы і пагрозы.

«...адзін чалавек у масцы падышоў і адрэзаў кухонным нажом валасы хлопцу з доўгімі коскамі. Раззлаваны. Быццам, не супрацоўнік РУУС, а той, хто вёз нас, — відаць, што старэйшы».

«Проста ляжалі 6 гадзінаў. Калі падыходзіў вось гэты вось опер, ну я не ведаю, ці то опер, ці то следчы, менавіта ён задаваў жару. Пры яго прысутнасці пачыналіся ўсе гвалтоўныя дзеянні. А так зразумела, што... я не бачыў у хлопцах у масках залішне нейкай там агрэсіі, яны там пыталіся: “Ты будзеш піць ці не будзеш?” Яны могуць весці нармальны дыялог. Зразумела, што ты павінен галавой уніз: калі не так нешта, то яны праўляюць злёжку, то бок чагосьці балючага яны не зрабілі».

20:00 • 24:00

Да чарговай партыі затрыманых увечары 11 жніўня 2020 года ў двары Партызанскага РУУС г. Мінска ўжываўся неабгрунтаваны фізічны гвалт як з боку супрацоўнікаў, якія ажыццяўлялі затрыманне, так і з боку супрацоўнікаў РУУС. Супрацоўнікі РУУС працягвалі фіксаваць пашпартныя дадзеныя затрыманых, ажыццяўляць іх дактыласкапаванне і аператыўную фота/відэаздымку.

«Зламаны быў мой алюмініевы манапод. Яго, відаць, зламалі аб мяне. У РУУС мяне спачатку білі гумовай дубінкай, а потым хтосьці сказаў міліцыянту “гэта той чэл з дубінкай”, і ён мяне яшчэ некалькі разоў ударыў маім манаподам».

«Прывялі нас у Партызанскі РУУС, адтуль выгружалі таксама тварам у зямлю. Глядзіце, пакуль беглі да, нас пасадзілі на асфальт, на калені, ногі скрыжоўваем, ілбом абавязкова ўпіраешся ў асфальт. Калі не ўпіраешся — цябе б'юць. Пакуль беглі, нас таксама білі. Але, зноў жа, пасля таго, як мяне забівалі ў аўтобусе, я лічу, што мяне далей увогуле ўжо не білі — толькі так, троху накіроўвалі. Але так, білі. Дубінкамі».

«Нас з аўтазака высадзілі, паклалі ўсіх на зямлю, прама на вуліцы на зямлю паклалі. Тых, хто асабліва адзначыўся пры ідэнтыфікацыі, — калі прозвішча, год нараджэння, месца працы пыталіся — білі дубінкамі».

«Калі мяне “выгружалі” з аўтобуса, мяне скруцілі так, што я мог бачыць толькі свае шнуркі. Мае рукі былі звязаныя за спінай пластыкавымі сцяжккамі, і амапавец цягнуў за іх уверх, і каб не выварочваліся рукі, цела само сагнулася галавой уніз. Я пачуў, як амапавец сказаў міліцыянтам, якія прымаюць, — “Гэтых прымайце жорстка!” Пасля я адчуў, як на маіх запясцях змяніліся рукі, і мяне павялі ў будынак. Там быў доўгі калідор з паваротамі, і міліцыянт, які мяне вёў, біў мяне галавой аб сцяну і дзверы. Ён нешта зламаў маёй галавой. Усяго было каля сямі ўдараў на кожным павароце. Шалом [роварны] яны мне не знялі. Пасля ўдараў аб сцяну мой шалом раскалоўся, але роварны шалом уладкаваны так, што ён расколваецца пры першым ударе, каб абараніць галаву раварыста. Але ён павінен расколвацца пры вельмі моцных ударах. Удары былі падобныя на тыя, як калі гуляеш у футбол, і стаіш у ахоўнай “сценцы”, пры прабіцці штрафнога, калі мяч трапляе ў патыліцу».

Пры ўжыванні фізічнага гвалту да затрыманых з боку дакладна неўсталяваных асобаў прысутнічалі супрацоўнікі РУУС, якія такі гвалт не спынялі, хаця дакладна ведалі пра незаконны характар яго ўжывання да ўжо затрыманых, якія не рабілі нічога супрацьзаконнага і не стваралі небяспекі.

«Прывезлі нас, паставілі ля сцяны, рукі за спінай у нас звязаныя, і на калені. Атрымліваецца, тварам... ілбом упіраешся ў асфальт. І ў кожнага, да каго падыходзіла жанчына з нейкім неапазнаным аб'ектам у масцы — ён быў па-грамадзянску апрануты, пытаюцца прозвішча, імя, імя па бацьку. Ці гэта жанчына біла, ці гэта гэты аператыўнік, незразумела. Яны проста білі: “Прозвішча!” — і ўдар ідзе. “Імя!” — Удар ідзе. Мой брат, вядома, з іх угарэў нармальна. Яны кажуць: “Год нараджэння?”. Ён кажа: “Дзевяноста чацвёрты”. Яны: “Блядзь! Мы пытаемся год нараджэння!” Ён кажа: “А я вам што сказаў?” Яго ўвесць час лупяць, карацей, б'юць, а ён угарае. “... дзевяноста чацвёрты, блядзь”. Ну, па сутнасці ён праўду казаў усю, і ўвесць час яго білі, пакуль па чарзе ён не растлумачыў, што ён такога-та такога-та месяца, такога-та такога-та дня».

«Калі ў мяне спыталі, дзе я працую, я называю месца працы без называння формы ўласнасці. У мяне пытаюцца — ААТ ці ЗАТ. Я кажу: “Я не ведаю, я там нядаўна працую, кампанія зарэгістраваная ў Каліфорніі, можа, у іх увозуле іншыя формы ўласнасці, я не ў курсе”. Мяне ўзялі за валасы і пачалі біць аб асфальт і пытацца: “Дык ААТ ці ЗАТ?” Я кажу, маўляў, не ведаю, і мяне зноў аб асфальт: “Даведаемся”. Я кажу: “Няхай будзе ААТ”. У мяне пытаюцца: “Няхай будзе ці дакладна?” І пачынаюць зноў аб асфальт, і так 3-4 разы. Тут у мяне быў вялікі крываваы след [сведка паказваў на лоб], але гэта ўсё таксама зафіксавалі, таксама гэта ўсё ёсць».

Як і раней, супрацоўнікі Партызанскага РУУС нават не спрабавалі прытрымлівацца фармальных юрыдычных працэдураў афармлення затрыманых, забяспечваць рэалізацыю іх працэсуальных правоў. Пры гэтым яны выказвалі пагрозы нанясення фізічнай шкоды да тых, хто спрабаваў чытаць дакументы, якія складаюцца, ці задаваць пытанні.

«Мяне азнаёмілі з пратаколам, я яго падпісаў... Я спрабаваў яго прачытаць. Яны казалі: “Што ты там чытаеш? Зараз атрымаеш піздзюлі...”».

«У чалавека, які мяне здымаў на відэа, я спытаў: “Давайце я здыму кофту, каб былі бачныя на запісе мае пабоі”. Таму што ў мяне на руцэ быў прама вялізны такі сіняк, гематома, у мяне дранцвелі пальцы на правай руцэ. Я думаў, што там нешта зламалі, таму што руку было вельмі складана падымаць, вельмі складана заводзіць за спіну. Ён сказаў з такой усмешкай: “Нічога відаць не будзе, не спадзявайся”».

Увечары 11 жніўня не спыняўся працэс затрыманняў, таму ў Партызанскі РУУС з розных месцаў горада Мінска працягвалі дастаўляцца затрыманых. Гвалт як з боку супрацоўнікаў спецпадраздзелаў, так і з боку супрацоўнікаў РУУС — працягваўся.

«Потым дайшла чарга да мяне, я памятаю гэтыя сінія гламурныя красоўкі, якія мне ў вока білі. Б'е проста ў галаву. Пытаецца прозвішча, імя, імя па бацьку. Я проста ў яго пытаюся: “Чаго вы б'ецеся? — кажу. — Вам што, рабіць няма чаго?” І гэты “розум” проста перастаў мяне біць. Яны мяне потым ужо не білі, усё».

«Але спачатку нас паклалі, калі нас толькі завялі ў РУУС, на асфальт, пыталіся — імя, прозвішча, месца працы. Там ужо была жанчына — відаць супрацоўніца РУУС і, скажам так, калі яна нешта раптам не пачула, калі нехта недастаткова дакладна нешта назваў, то супрацоўнік АМАП — ён збіваў таго чалавека, хто не вельмі выразна вымавіў... Таму там людзі больш на крык перайшлі. "Я — такі-та, такі-та!"».

Зноў дастаўленыя затрыманыя доўга ўтрымліваліся на вуліцы ў ненатуральных позах, якія стваралі ім моцныя фізічныя і псіхалагічныя пакуты. Супрацоўнікі міліцыі працягвалі збіваць затрыманых нават пры зборы персанальных звестак.

«І яны задавалі ўсім адно і тое ж пытанне: ПІБ, месца пражывання, дата нараджэння, напэўна, месца працы ўсіх, спецыяльнасць, пасада, дзе і кім працуеце — такія пытанні. Калі да мяне дайшла чарга, я таксама адказаў на ўсе пытанні, спыталі, кім працую, я сказаў, інжынер-праграміст — такім тонам, які як бы мае на ўвазе, што хто ж яшчэ — за што атрымаў удар па спіне дубінкай. Я не ведаю, хто гэта быў, супрацоўнік РУУС ці амапавец, усе яны былі ў масках».

Супрацоўнікі РУУС адкрыта прызнавалі, што тое, што адбываецца, не мае нічога агульнага з усталяваным парадкам афармлення затрыманых, пратаколы або не складаюць, або фальсіфікуюць, і яны відавочна не адпавядаюць рэальным абставінам.

«Праколаў у нас не было, вядома ж. Было позна, ужо было 10 гадзінаў. Я так зразумеў, мы там будзем суткі сядзець. Калі мы спыталі ў гэтага чалавека, які нас абшукваў і ахоўваў потым усю ноч, будуць ці не будуць у нас пратаколы, ён прама сказаў: "Пракаколы лепяць"».

«Пракаколы яны не паспелі на ўсіх запісаць. Забягаючы наперад, мяне адпусцілі без пратакола ў той раз. Думаю, шмат на каго так і не паспелі скласці пратакол».

«Потым я падпісаў гэтую ўсю справу і сеў там на лаўцы: мы чакалі, пакуль нас будуць весці на дактыласкапію і відэазапіс. Потым прыходзіў капітан у параднай форме — белая кашуля, штаны, чаравікі. Выклікаў па 3-4 чалавекі і вадзіў на дактыласкапію і на здымку. Ён увогуле быў у шоку ад таго, што адбываецца. Відаць, што яму гэта ўсё не па душы зусім. У яго я

таксама спытаў пра лекара, — кажу, як можна лекара, як можна збіццё зняць. Мне ён сказаў: "Ніяк, забудзься. Тут наогул нічога не будзе. Тут адбываецца поўная жэсць. Проста слухай, што табе кажуць"».

Некаторых затрыманых адразу змяшчалі ў падвал, не праводзячы дзеянняў па працэсуальным афармленні. А ўжо знаходзячыся там, супрацоўнікі абшуквалі затрыманых, прымушалі іх займаць ненатуральныя позы, якія ствараюць боль і нават прыводзяць да страты прытомнасці. Пры гэтым ужываўся фізічны гвалт з боку супрацоўнікаў праваахоўных органаў. Затрыманых мужчыны і жанчыны ўтрымліваліся сумесна.

«Нас павялі ў РУУС, адразу закінулі ў падвал. Спачатку паклалі, глядзелі дадаткова. Потым нас паднялі, рукі за спіну, хамутоў не было, ілбom трэба было ўпірацца ў сцяну. У мяне тут крывавы след быў [Паказвае на лоб], было вельмі балюча, і ў гэты момант у мяне пачала шалёна кружыцца галава, хвілінкі 2-3 я пастаяў, потым страціў прытомнасць».

«Мяне прыцягнулі ў падвал, там яны білі людзей, мне казалі: "На калені!" і шчыкалаткі скрыжываць, але гэта было зрабіць практычна нерэальна, таму што мяне білі тым часам па левым сцягне... у мяне фотаздымак ёсць і відэа, там можна палічыць. Удараў было шмат. 10, напрыклад. У мяне яшчэ потым былі сінякі на спіне, але гэта так... Асноўныя ўдары прыпалі па сцягну. Ён мяне біў, пакуль я спрабаваў ногі скрыжываць, у нейкі момант я зразумеў, што ў мяне не атрымліваецца, ён мяне працягвае біць, я разумею, што ён мяне проста пабе, у нейкі момант я пачаў рабіць выгляд, што я проста плачу літаральна, ціснуць на шкадаванне, ён сказаў: "Што плачаш, малыш?" — нешта такое, і гэта было 10 секундаў, мне гэтага хапіла, каб устаць, як ён хацеў, каб ён перастаў мяне біць, збіваць».

«Ён перад тым, як прасіць лекі, сказаў, што ён задыхаецца, ці можна яму ўстаць, яму чалавек дазволіў устаць, а я вось гэта чуў, і я разумеў, што я таксама за мяжой знаходжуся па адчуваннях, сказаў: "Можна і мне ўстаць?" Мне дазволілі, і ўсім дазволілі. Я ўстаў, памятаю, вельмі мне было дрэнна, то бок адначасова і галава кружылася, і ванітавала, я ледзь стаяў. Дзякуй богу, хвілінаў праз пятнаццаць... [дазволілі сесці як заўгодна]».

«Хвілінаў праз 15 прывезлі яшчэ адну партыю затрыманых. Нас бралі па адным, ставілі на калені, рукі былі звязаныя пластыкавымі сцяжкамі, і білі дубінкай у раёне ягадзіц, сцёгнаў, і пыталіся асабістыя дадзеныя: ПІБ, дату нараджэння, адрас. Калі гаворыш ціха, пачыналі біць мацней. Тым, у каго быў сарваны голас на мітынгах, было вельмі цяжка. Было вельмі дзіўна, бо ўсё тое ж у нас пыталіся ў аўтобусе, — потым, калі прывялі ў залу, і праз 15 хвілінаў, калі нас паставілі на калені — яны зноў пыталіся тое ж самае і пры гэтым білі. Дзяўчаты побач стаялі з намі».

Пазней, каля 22-23 гадзінаў, асобных затрыманых невялікімі групамі пачалі выводзіць у іншыя падвальныя памяшканні РУУС, дзе афармлялі пратаколы вобшуку і іншыя дакументы. Гэтыя пакоі былі меншыя па памеры, з металічнымі крэсламі, якія стаялі ўздоўж сценаў, для допытаў і афармлення.

«Потым нас пачалі клікаць праз нейкі час афармляцца ў пакой, там былі сядзенні, такія жалезныя крэселкі. Нас там спачатку абшуквалі: усё, што было, запісвалі, што знайшлі, — шнуркі там, трэба было дастаць, папругу, усе стандартныя працэдуры».

Умовы ўтрымання затрыманых у падвальным памяшканні заставаліся такімі ж, як і папярэдняй ноччу: групы выводзілі ў прыбіральню, на ўсіх давалі толькі адну бутэльку вады. Супрацоўнікі заўважалі дрэнны фізічны стан затрыманых і іх цялесныя пашкоджанні, аднак замест адекватнай чалавечай рэакцыі яны дазвалялі сабе жарты і адкрытыя здзекі. Затрыманых працягвалі ўтрымліваць у нязручных позах, пагаршаючы ім пакуты.

«У іх там у Партызанскім, як я разумею, трэнавальныя такія падвалы яны робяць — на будучыню, напэўна. На той момант яны былі неўкамплектаваныя, то бок голыя сцены, трубы — проста падвал. Там ужо было каля 30 чалавек, і плюс нашыя. У выніку там, па-мойму, 72 чалавекі было. Былі непаўнагадовыя хлопцы, іх крыху пазней уначы пазабіралі».

«Там быў чалавек, які вельмі стагнаў моцна, сказаў, што па ім скакалі ў аўтобусе, мусіць, рэбры пераламалі, скардзіўся на боль і ўвесь час гучна стагнаў. У яго спытаў гэты жарталівы чалавек [супрацоўнік РУУС]: "Хто там, блохі скакалі па табе?"».

Пасля паўночы супрацоўнікі РУУС дазволілі затрыманым займаць любыя позы. Пры гэтым строгасць кантролю над пазамі затрыманых залежала ад таго, які супрацоўнік непасрэдна ажыццяўляў ахову затрыманых.

«Там мы нейкі час стаялі, потым нам праз некаторы час пачалі дазваляць неяк легчы, неяк сесці, потым сказалі: “Як вам зручна, так і сядайце”. Гэта была бетонная падлога, і на ёй трэба было правесці ноч».

Бетонны цір, дзе ўтрымліваліся затрыманых, не быў прыстасаваны для ўтрымання людзей. Там адсутнічалі месцы для сну і сядзення, а таксама доступ да вады і прыбіральні. Затрыманых адзначалі, што ў памяшканні заставаліся сляды збіцця.

«На сценах была кроў, кроў ад ілбоў, калі лбом упіраліся ў сцяну людзі».

«Нас зноў у той падвальчык прывезлі, я яшчэ стаяў побач з лужынай крыві, лужына крыві і ватка. Можа, каму нос разбілі, прыстойная такая лужына была».

Пазней затрыманым, якія знаходзяцца ў адным з падвальных памяшканняў, дазволілі прысесці на крэслы.

«Усе былі нармальна пакарожаныя: у кагосьці былі твары разбітыя, у кагосьці насы зламаныя, рассечаныя галовы былі. Аднаму хлопцу — вось якога раварыста на плошчы Перамогі яны забіралі — яны па прыколе яму праламалі дубінай шалом роварны».

12 жніўня 2020 года

00:00 • 04:00

Да РУУС пад'язджалі ўсё новыя аўтазакі і прывозілі чарговую партыю затрыманых. Уначы прыбылі дзве партыі затрыманых у горадзе — 40 і 70 чалавек. Людзей груба выкідвалі з машынаў. Гэта адбывалася вельмі хутка. Хтосьці, не паспеўшы зреагаваць, падаў прама на зямлю. У цемры чуліся гучныя крыкі «Тварам у падлогу! Тварам у зямлю!», некаторым

затрыманым наносіліся ўдары дубінкай па спіне і нагах. Людзей ставілі на калені і прымушалі знаходзіцца ў такой позе.

«... калі мяне выгрузілі, я ўпаў. Мяне проста кінулі, і прыжамліцца на ногі я ці то не змог, ці то ў мяне ногі вельмі-вельмі-вельмі моцна здранцвелі, што я нават іх не адчуваў. І я спрабую сказаць, што ногі здранцвелі, а мяне проста бяруць за каўнер і проста кідаюць у зямлю. Я крыху нават трапіў не ў зямлю, а прама ў барджур галавой і разбіў сабе галаву».

Тых, хто прыбываў, сустракаў калідор, зроблены байцамі ў масках па дзесяць чалавек з кожнага боку. Людзей падганялі дубінкамі, і спачатку завялі ў падвал, а потым у актовую залу, прымусяўшы стаяць тварам у сцяну.

«Было нас там каля 70 (сямідзесяці) чалавек, менавіта ў тым памяшканні, у якім мы знаходзіліся. З іх недзе было каля 20 (дваццаці), па-мойму, магу памыляцца, 20 дзяўчат недзе было. Апісалі ўсё, склалі пратакол наяўных рэчаў».

Затрыманых (каля 40 чалавек) адвялі ў падвал, паклалі на падлогу ўздоўж сцяны тварам уніз. Яны заставаліся ў гэтым становішчы да прыходу супрацоўнікаў, якія здымалі адбіткі пальцаў і фіксавалі персанальныя дадзеныя, удакладнялі месца і прычыны затрымання і фатаграфавалі з трох бакоў. Патэлефанаваць і паведаміць родным пра сябе нікому не дазвалялі. Потым «сілавікі» склалі пратакол вымання рэчаў, пры гэтым ніякія дакументы на рукі не выдаваліся.

«Тых, хто быў звязаны, пачалі біць. Маўляў, тыя неяк супраціўляліся, нешта такое. Мне там пару ўдараў, па-мойму, па нагах прыляцела. Хто біў, мы не бачылі. Але потым па размовах саміх міліцыянтаў стала зразумела, што гэта тыя, якія нас прымалі, па сутнасці, — тыя і білі. А звязаных — тых, у каго рукі звязаныя, іх як бы трэба было біць мацней».

«... калі нас прывозілі і адпраўлялі першы раз у падвал, там пяцёх хлопцаў адпрацавалі канкрэтна, то бок яны недзе адзначыліся, і іх дубінкамі, як маглі, збівалі».

У падвале ў гэтую ноч знаходзіліся 8–10 дзяўчат. Да іх сілавікі праявілі крыху ласкі — прынеслі крэслы, дазволіўшы сесці. Сярод затрыманых было шмат выпадковых мінакоў: тых, хто ехаў міма на ровары ці проста жыву ў цэнтры, але выпадкова апынуўся затрыманы падчас зачысткі.

«Дзяўчатак шмат было. Побач са мной дзяўчынка сядзела: ну, яна рэальна, блін, яна была ці то на прабежцы, ці то што, таму што яна ў спартовым была ўсім. Яна стопудова не гуляла і на мітынг не ішла ў такім адзенні. Яна недзе была на прабежцы, яе затрымалі, яна кажа: "Патэлефануйце майму мужу". Яна там рыдала сядзела, на што ніхто ніякіх званкоў не даваў зрабіць. Сяк-так камусьці... хлопец там убалбатаў неяк, я не ведаю, але яго па выніку вызвалілі пасля таго, як патэлефанаваў яго цесць».

«Дзяўчаткі на крэслах сядзелі. Адна дзяўчынка разравелася рэальна. Кажуць: "Чаго ты плачаш?" Кажу: "Напэўна, ёй халодна". Яна ў адной маечцы сядзела. Тады ёй прынеслі куртку неяк».

Затрыманыя адзначаюць, што асобныя супрацоўнікі РУУС паводзілі сябе больш адэкватна, чым супрацоўнікі ў масках — у збіцці ўдзелу не прымалі, давалі затрыманым ваду і вадзілі ў прыбіральню па патрабаванні.

«Пасадзілі нас на падлогу на калені галавой уніз, каб нікога і нічога не бачылі. Потым, калі ўжо АМАП ці канваіры, якія нас прывозілі, з'ехалі, то хлопцы, непасрэдна супрацоўнікі РУУС, дазвалялі ўстаць, каб не так зацякалі ногі».

Начавалі збітыя і змучаныя людзі ў гэтым жа падвале на падлозе.

«Пасля таго, як нас збілі і аформілі мясцовыя мянты, з нашых рук знялі пластыкавыя сцяжкі. Усю ноч мы былі без сцяжак».

Паступова людзі разгаварыліся паміж сабой, у кагосьці атрымалася задрамаць пару гадзінаў на халоднай бетоннай падлозе.

«А сёмай гадзіне нас ужо паднялі, вывелі ў прыбіральню, на вуліцы нейкая была. Пасля нас паднялі і пачалі чакаць, пакуль прыедзе начальства. Яно прыйшло каля 8, можа, пазней, ужо было даволі-такі пад раніцу».

Затрыманыя расказваюць пра моцны псіхалагічны ціск на іх у гэтыя гадзіны: сілавікі маніпулявалі станам затрыманых, прымушаючы іх цалкам падпарадкавацца ўсім загадам. Людзі адчувалі страх і нявызначанасць.

*«Запалохвалі, што ўсё, вам капец, мінімум на 40 (сорак) сутак сядзеце, там усялякае такое, ну **страшны эмацыйны ціск**. На*

просьбы нейкія “дайце патэлефанаваць!” у РУУС нам казалі, што “патэлефануеце з Акрэсціна”».

«Нас перавялі ў іншае памяшканне. Там ужо было шмат крэслаў, неяк усіх пасадзілі, па чарзе выклікалі, складалі пратакол, вопіс рэчаў, якія ёсць пры сабе. Пасля гэтага на камеру трэба было [сказаць] стандартны набор, напэўна, прадставіцца, дата нараджэння, дзе жывеш, кім працуеш. Потым адкаталі адбіткі пальцаў, і ўсё. І назад тварам да сцэначкі, і так мы стаялі».

04:00 • 08:00

Па ўспамінах затрыманых, большую частку часу іх трымалі з рукамі за спінай, тварам да сцяны, не даючы магчымасці нават агледзецца. Іх пастаянна пераключалі загадамі — прымушалі то легчы, то падняцца, падтрымліваючы пастаянную напругу.

«Так, гэта было так адразу, потым нам казалі ўсім устаць, і ўсе ўсталі. Пастаялі не ведаю колькі, хвілінаў там дваццаць... Потым — усім легчы, усе леглі».

Пазней, з прыходам новай змены супрацоўнікаў, стаўленне да затрыманых стала заўважна мякчэйшым.

«Увогуле, потым зайшоў супрацоўнік, кажа: “Мне похуй, як вы тут будзеце ляжаць, сядзець, стаяць, пярдзець — мне ўсё роўна. Можаче, як заўгодна, як вам зручна заняць становішча, але тварам да сцяны”. Але, я скажу, што не адразу людзі ў гэта паверылі, то бок усё роўна людзі яшчэ заставаліся ў тых становішчах, у якіх знаходзіліся, і стараліся самі яго не мяняць, таму што да гэтага, калі ты рабіў нешта не тое... Нейкая самадзейнасць была з твайго боку, то ты атрымліваў або рукой, або дубінкай, і яшчэ неяк. То бок пастаянна чуеш, як кагосьці там ударылі, і яшчэ нешта такое».

У той час, як адну групу затрыманых трымалі стоячы ўздоўж сцяны, у падвале ў людзей атрымалася крыху паспаць. За затрыманымі ў гэты час назіралі два супрацоўнікі РУУС, якія знялі мужчынам пластыкавыя сцяжкі з рук і дазволілі не проста ляжаць на падлозе, але і сядзець ці стаяць. Адзіным патрабаваннем было — абавязкова быць тварам да сцяны.

«Гэты хлопец, які ў масцы з чэрапам быў, выключыў святло нават і з намі спаў. Абняў дубінку сваю і спаў на крэсле, бо кажа: "Мы самі стомленыя". ... гэты неяк вельмі спакойны, ён ні з кім не размаўляў, калі толькі каму вады, кагосьці можа ў прыбіральню вывесці, неяк нават не чакалі, што такое рэзкае... усё памяняецца. Тут думалі, што зараз будзем, як кажуць, адпіздзюльвацца, але атрымалася так, што неяк больш-менш».

«Нам нават далі паспаць, выключыў святло гэты мужык, і я нават чуў, што была ў яго размова з начальнікам... Начальнік зайшоў, сказаў: "Што ты гэтае быдла тут паклаў, усіх падняць". Карацей, хацеў там з намі нешта зрабіць... А ён яго паслаў на хрэн і сказаў: "Я тут вартую, раблю так, як хачу, а ты валі адсюль", нешта такое».

08:00 • 12:00

Зранку, каля 7:00, пасля некаторага паслаблення ўначы затрыманых зноў паднялі: сілавікі цяпер ужо заяўлялі, што па інструкцыі яны павінны ўвесь час стаяць. Затрыманых пачалі псіхалагічна апрацоўваць, каб зламаць іх волю і паказаць сваю перавагу. Па чарзе да іх падыходзілі розныя супрацоўнікі і распавядалі навіны «няспраўджанай рэвалюцыі».

«Псіхалагічна нас ужо пачалі забіваць і дабіваць. Раніцай яны прыходзілі па чарзе і пачыналі зачытваць нібыта навіны, што Святлана Ціханоўская ўсё, у Беларусі ўсё заканчваецца, усё спакойна, мірна. І пачынаюць гэтым ціснуць. Мы не ведаем нічога, у нас інфармацыі ніякай не паступае. Што там на заводзе прыйшло дзесяць чалавек, на МЗКЦ дзесяць чалавек пачынала, прыйшоў інжынер, кажа: "Мужыкі, не займайцеся хярнёй", — і ўсе пайшлі назад працаваць. Вось такія навіны нам паступалі».

«Хадзіў там загадчык гаспадаркі такі... усіх заходзіў проста абzywаў: "Вы блядзі". Маці нашых абzywаў за тое, што нас, такіх блядзяў, нарадзіла, і гэтак далей. Ні ў кога... ніхто нікога не пытаўся, як туды патрапіў. Усе патрапілі з мітынгу туды. "Вы патрапілі з мітынгу". Якога мітынгу, які мітынг 11-га жніўня быў, ніхто нават не ведаў...».

Пасля 8:00 гадзінаў прыйшоў сілавік, меркавана, начальнік РУУС, пасля чаго была вызвалена невялікая група затрыманых (каля 14 чалавек) з

актавай залы. З РУУС адпусцілі мужчын, у якіх раней не было прыводаў у міліцыю ці адміністрацыйных парушэнняў, а таксама дзяўчат і пажылых людзей. Аднак многія, хто лічыўся ў спісе на вызваленне, усё ж засталіся ў РУУС, бо супрацоўнікі баяліся, што параненых людзей убачаць у такім стане на волі.

«Я трапіў у гэты спіс, але ён убачыў, што ў мяне твар разбіты і я ўвесь у крыві, і вырашыў, што нядобра такога выпускаць на вуліцу зараз».

«Адпусцілі, я ведаю, дзяўчат. Адпусцілі старых. Там адзін дзед, калі мы гаварылі пра суткі, ён сказаў: "Не, я не магу, мне трэба заўтра з унучкай сядзець", і яго адпусцілі».

«Да 9 мы яшчэ стаялі, калі начальства прыехала, нам ужо не дазвалялася нават абапірацца аб сценку, а людзям там было рэальна цяжка стаяць. Яны прасілі: "Можна я абапруся?", "Можна пасядзець трошкі?" Таму што ва ўсіх былі розныя праблемы са здароўем. Недзе а 9-й гадзіне я напісаў заяву, што не маю прэтэнзій наконт рэчаў. Мне далі пакецік з рэчамі».

Тыя, хто не патрапіў у групу вызваленых, разумелі, што яны не маюць шанцаў патрапіць дадому ў хуткім часе.

«Мы ўжо не спадзяваліся патрапіць, бо мы ўжо разумелі, што, калі нас туды не забралі, хутка ўсё не будзе. Паколькі такая жэсць была, што палова, ды нават адсоткаў 80 былі ўсе [людзі] сінія: у кагосьці твар адбіты, у кагосьці — рукі, у кагосьці — ногі».

Людзей падзялілі на групы па 25 чалавек для размяшчэння ў аўтазаках. Выводзілі з РУУС іх супрацоўнікі ў масках.

«У 11 раніцы, калі прыехалі аўтазакі, нас усіх зноў паставілі да сцяны рукі за спіну, надзелі сцяжкі на рукі і пачалі загружаць у аўтазакі. Калі нас грузілі ў аўтазакі, нас ніхто не біў. Колькі было аўтазакаў не ведаю, але прыгналі столькі, каб за адзін раз вывезці ўсіх затрыманых. Гэта былі шэрыя аўтазакі, з клеткамі, кратамі, для злачынцаў. У аўтазаку было 4 клеткі, разлічаныя на 2 чалавекі, і адна вялікая, чалавек на 5. У клеткі запіхвалі людзей шчыльна. Я быў у клетцы на 2 чалавекі, але нас там было трое. У гэтай клетцы дваім цесна, а ўтрох мы сесці ўжо не змагі. Калі мы ехалі, машыну трэсла, і мы спрабавалі

абапірацца адно на аднаго, каб не ўпасці, бо нашыя рукі былі звязаныя за спінай. З-за вялікай колькасці людзей у аўтазаку было душна, не было чым дыхаць».

Затрыманых, якія правялі ноч у падвале, вывелі на вуліцу каля 10 гадзінаў раніцы. На вуліцы было халаднавата, людзі стаялі ў адну лінію каля гадзіны ў лёгкім летнім адзенні (шорты, майкі). Усім ім надзелі на рукі сцяжкі яшчэ ў падвале.

«Стаялі мы вельмі доўга: улічваючы, што ўсю ноч не спаў, спіш — і бачыш карцінкі прама падчас, спіш стоячы. Уява пачынае гуляць, кімарыш ад стомленасці. І тут нейкі супрацоўнік міліцыі вырашыў паказаць, што ён тут самы галоўны, нейкі хер проста. Пачаў пытацца ва ўсіх, хто ёсць хто. Але перад гэтым кожнага па чарзе — дубінкай па хрыбце».

Перад пасадкай у аўтазакі затрыманых прымушалі назваць свае дадзеныя: прозвішча, імя, імя па бацьку і дату нараджэння. Гэтая працэдура нярэдка суправаджалася гвалтам, свайго кшталту «пазначэннем» затрыманых. Людзей выстаўлялі тварам да зямлі, і падчас пераклічкі асобныя супрацоўнікі білі людзей дубінкамі па пазваночніку, патрабуючы адказваць хутка. Удары былі моцнымі, адзін з затрыманых пры гэтым двойчы губляў прытомнасць, не паспеўшы вымавіць свае дадзеныя. Паводле апісанняў, асаблівай жорсткасцю выдзяляўся высокі поўны мужчына 40–45 гадоў у адзенні міліцэйскай формы.

«Нас вывелі на вуліцу, мы стаялі на вуліцы, напэўна, каля гадзіны. Мы проста стаялі на вуліцы тварам у падлогу... Яны пачалі біць па хрыбце. Палкай білі прама па пазваночніку — палка паралельна пазваночніку, і даставалі так, каб, дзе патыліца, там заканчалася дубінка. І ты павінен быў за гэты час назваць імя, прозвішча і імя па бацьку, то бок цябе б'юць, а ты хутка называеш. Удар вельмі моцны быў. Адзін хлопец страціў прытомнасць два разы. Не паспяваў сказаць імя, прозвішча і імя па бацьку. Яны яго б'юць, ён падае на калені, яго зноў падымаюць, ён трошачку ў сябе прыходзіць, яго зноў пытаюцца».

«Агулам, мы там гадзіну прастаялі. Нам там яны лекцыю правялі: як трэба жыць, якія мы ўсе нікчэмныя, і гэтак далей. Там ён крычаў, вось гэты вось начальнік відаць іх: "Дзе ваша смеласць? Жыве Беларусь! Крычыце Жыве Беларусь!". Падышоў ударыў кагосьці, хто там зноў жа глядзеў не так. Людзей пабілі,

нармальна пабілі — камусьці дасталася, камусьці не. І ва ўсіх нас потым такая бляшка засталася на шыі».

Пасля гэтага людзі працягвалі стаяць на каленях са звязанымі за спінай рукамі. Пластыкавыя сцяжкі, якімі сілавікі фіксавалі рукі, былі перацягнутыя настолькі туга, што замкі ўпіваліся ў скуру і выклікалі моцнае здранцвенне. Людзі скардзіліся на боль і здранцвенне пальцаў, у многіх запясці пасінелі. Рукі ацякалі, а пластык пакідаў сляды на скуры.

«Значыць, нас пабілі, і потым мы яшчэ гадзіну стаялі на каленях са сцяжкамі з гэтымі. Рукі вельмі зацякалі, і замкі ўпіваліся проста ў скуру. Сцяжка гэтая пластыкавая, і ў яе замочак. Іх настолькі перацягнулі, што сляды засталіся да гэтага часу. Сінякі ўжо сыходзяць, а гэтыя сляды застаюцца».

Людзі прастаялі такім чынам на вуліцы даволі доўга, але машына так і не прыехала. Пасля збіцця і працяглага стаяння на вуліцы ўсіх затрыманых ізноў адвядлі назад у будынак РУУС. Там іх прымусілі стаяць тварам да сцяны, і на некаторы час пластыкавыя сцяжкі былі знятыя.

«Потым нас зноў чамусьці завялі ў гэтае памяшканне, туды ўніз, і гэтыя сцяжкі абрэзалі. Мы там прастаялі яшчэ каля гадзіны. Проста так стаялі тварам да сцяны, і там нас ніхто не біў».

Пасля перапынку ў падвале людзей зноў вывелі на вуліцу, працягнуліся звязванні рук хамутамі і пасадка ў аўтазакі. Затрыманых прымушалі праходзіць праз «калідор» з сілавікоў, якія стаялі з дубінкамі. Удары наносіліся па спіне, галаве, нагах і руках. Людзей заганялі ўсярэдзіну аўтазакаў, дзе іх размяшчалі ўшчыльную, па трыццаць і больш чалавек. Паступова гэтую групу затрыманых звезлі ў ІЧУ.

«Калі ты ідзеш у аўтазак, калі ты выходзіш з аўтазака... ты ідзеш праз калідор з супрацоўнікаў, якія стаяць з дубінкамі і б'юць цябе дубінкамі — куды трапяць: па нагах, па попе, па спіне, па руках, па галаве. Мяне па галаве білі разы, напэўна, чатыры... Трэба было засяродзіцца на тым, каб не ўпасці і дабегчы хутчэй».

«З першага заходу нас не звезлі чамусьці: ці то там адбой быў, ці то штосьці — аўтазак з'ехаў. Другі раз ужо недзе ў гадзіну дня нас вывелі зноў у двор, пасцягвалі рукі белымі сцяжкамі, прычым большасці зацягнулі так, што рукі сінелі, і ўжо

ў гадзіну дня, недзе ў гадзіну дзесяць нас загрузілі ў аўтазак і павезлі на Акрэсціна».

12:00 • 16:00

Тыя, хто заставаўся ў падвале РУУС, чакалі сваёй долі. Затрыманых пастаянна то прымушалі класціся на бетонную падлогу, то стаць на калені, то рэзка ўстаць. Тое ж самае прымушалі рабіць і дзяўчат, усіх без выключэння.

«З аднаго боку, можа гэта і лепш — трохку зняць з сябе нагрузку, калі ты стаіш там дзесяць гадзінаў. Ну дзесьці, можа, гэта і на добрае як бы, але на бетоннай падлозе ляжаць ніфіга не прыкольна, як бы зноў жа захварэць можна. І ляжалі на падлозе бетоннай, на каленях стаялі, і вось так вось яны гулялі з намі: "легчы!,, на калені!,, устаць!"».

Невядомасць і нявызначанасць стамлялі людзей больш за ўсё. Гэтая група затрыманых знаходзілася ў РУУС прыблізна да трох гадзінаў дня 12 жніўня.

Прыблізна апоўдні ў РУУС з'явіліся людзі ў цывільным адзенні, сярод супрацоўнікаў пачаўся рух.

«Яны казалі, што "некаторым з вас пашанцуе — у каго няма зусім ніякіх адміністрацыйных правапарушэнняў, вы паедзеце дадому сёння. Тым, каму пашанцуе менш, паедуць на Акрэсціна, каму зусім не пашанцуе — паедуць у Жодзіна"».

У выніку практычна ўсіх дзяўчат адпусцілі, пры гэтым у РУУС заставалася яшчэ дзве ці тры дзяўчыны, якія вельмі хваляваліся, што іх не адпускаюць.

«Яны хваляваліся і казалі, што "ну, адпусціце і нас!", "але ў мяне ж нічога няма". Ніхто ім нічога не тлумачыў, не расказваў: "Усё — заткнуліся і сядзім!"».

У тры-чатыры гадзіны дня затрыманых прайшлі чарговы «калідор» з дубінкамі — дарогу ў аўтазак, і іх звезлі з РУУС. .

20:00 • 24:00

Затрыманні ў горадзе не спыняліся, і ў РУУС прывозілі ўсё новыя групы людзей. Людзей прымалі па адпрацаванай працэдуры: білі пры выхадзе з

аўтазака, прымушалі ляжаць тварам у асфальт, забіралі ўсе рэчы, афармлялі дакументы.

«На Партызанскім РУУС я выйшаў з аўтазака, мяне два разы ўдарылі з нагі. Адзін раз ударылі мяне — я ўпаў, другі раз ударылі — я таксама ўпаў. Потым сказалі: "Усё, не біце, а то галавой ударыцца аб асфальт". Я падняўся, нам сказалі бегчы тварам у зямлю, упаў спачатку на траву, потым крычаць: "Кладзіцеся на асфальт", і ўсё — лёг на асфальт. Далей у самім РУУС ужо ніхто не біў».

Людзей завялі ў падвальнае памяшканне, дзе яны крыху прастаялі на каленях, потым сказалі — «Можаце ўстаць вольна» — і далі вады.

«Потым прывялі наверх у актавую залу. Там знялі адбіткі пальцаў, на камеру нешта здымалі, нейкія відэа пра тое, дзе працуеш, колькі гадоў, дзе вучышся. Далей нас завялі ў камеру, і мы там сядзелі да раніцы, чакалі, што будзе далей».

У падвале РУУС у гэты час знаходзілася восем чалавек. Людзям даводзілася спаць на падлозе.

«Але супрацоўнікі РУУС, якія там былі, відаць, дзяжурныя, яны неяк там нармальна ставіліся да нас, больш-менш. Яны нам вады дазвалялі выходзіць набраць, у прыбіральню. Дзверы адчынялі, бо ў камеры было душна. Святло ўначы гарэла. Месцаў спальных не было, проста лавачкі невялікія».

Паводле расповедаў яшчэ аднаго з затрыманых, з 22:00 вечара пры прыёмцы затрыманых адбывалася іх бесперапыннае збіццё. Супрацоўніцы РУУС у гэты час афармлялі затрыманых, рабілі вопісы іх рэчаў, а сілавікі ў масках і шаломах, не саромеючыся нікога, здзекаваліся з людзей. Тых, хто не мог хадзіць з-за пабояў пры затрыманні, папросту валаклі па прыступках, калідорах, ствараючы тым самым дадатковыя пакуты і наносячы траўмы.

«Яны цягалі мяне — я ўжо нават ногі не мог перасоўваць, яны мяне проста як валакушы цягалі. У мяне нават ногі не рухаліся, цягалі проста па прыступках, па ўсялякіх калідорах. Прыцягнулі, там ужо шмат людзей было, прыёмная такая. Усе людзі здавалі, што было ў наяўнасці: грошы, тэлефоны. Там таксама людзей збівалі ў прыёмнай».

Жанчыны сядзелі, вопіс рабілі, яны просты пры гэтых жанчынах, не саромеючыся, лупілі ўсіх, як хацелі. Калі хтосьці пытанне якое задаваў лішняе — тут жа адразу атрымліваў. На камеру таксама здымалі. Білі таксама... Паджопнікі, удары па патыліцы ты ўжо не лічыш...»

Затрыманым складана было вызначыць прыналежнасць сілавікоў да пэўнай структуры, бо яны пастаянна мяняліся. Дастаўлялі іх людзі ў адной форме і экіпіроўцы, у РУУС збівалі ўжо зусім іншыя сілавікі. Затрыманыя адзначаюць, што самі супрацоўнікі РУУС у збіцці не бралі ўдзелу, — яны займаліся толькі іх афармленнем і аховай.

Пасля афармлення людзей адвялі ў падвальнае памяшканне, у якім збіццё працягнулася. Там людзей збівалі да гадзіны ночы наступнага дня.

«... І ўсе, хто прыходзіў, усім на падлогу ляжаць. Жыватом на бетон і тварам у падлогу, не глядзець ні налева, ні направа. Калі нехта падымаў галаву, адразу атрымліваў. Ну і там пачалося. Білі ляжачых, — як хацелі, так і білі. Па нас бегалі, проста білі. Хтосьці калі размаўляў, білі ўдвая».

Прыкладна ў 23:45 у РУУС прывезлі яшчэ адну групу затрыманых.

«Нас паклалі ў двары Партызанскага РУУС. Усіх вывелі з аўтазака і бегма класціся на зямлю на вуліцы. І там двое супрацоўнікаў падыходзілі да нас ляжачых і запісвалі імя і прозвішча. Адзін з супрацоўнікаў рабіў гэта жорстка: падыходзіў і біў моцна, людзі крычалі. А іншы падыходзіў і тыкаў дубінкай у спіну. Пасля гэтага цябе бярэ супрацоўнік "ластаўкай" і вядзе ў РУУС».

Затрыманы ўзгадвае, што ўсіх вялі ў падвал, ставілі на калені, тварам у падлогу, пасля чаго па адным выклікалі для вопісу рэчаў і запісвалі на камеру інфармацыю пра затрыманне. Пры апісанні рэчаў, калі ў кагосьці знаходзілі якія-небудзь падазроныя прадметы (складныя ці канцылярскія нажы, белыя бранзалеты), яго адводзілі ў падвал, дзе знаходзіліся астатнія затрыманыя, адводзілі ў кут і жорстка збівалі.

«Мяне таксама адвялі, разы тры дубінкай ударыў АМАПавец. Па голасе я не чуў, што гэта былі з РУУС. Хутчэй гэта былі тыя, якія нас перавозілі. Потым, калі ва ўсіх агледзелі рэчы, запісалі, усіх вярнулі ў падвал і ўжо праводзілі выхаваўчую працу

супрацоўнік АМАП. Пакуль мы на каленях сядзелі, нам па ягадзіцах прайшліся дубінкамі».

Адзін з сілавікоў найбольш заўзята здэкаваўся з затрыманых.

«У аднаго была маска з зубамі з усмешкай. Ён, дарэчы, паводзіў сябе сама неадэкватна, калі можна так сказаць. Яшчэ быў у нас там затрыманы, які быў у берцах, у якога ножык канцылярскі маленькі нейкі знайшлі. У выніку мы гадзіны 3-4 былі ў падвале, калі па нас усе пройдуцца па разе, па двух, удараць некалькі разоў, то яго збівалі, пакуль сілы не скончацца ў чалавека. Ён яго біў і біў дубінкай.

...Ён яшчэ па спінах прабягаў. Нам потым дазволілі легчы, рукі за спіну. Ён бегаў па спінах. Таму хлопцу, які ў берцах быў, якога з ножыкам затрымалі, яму дасталася больш за ўсіх, разоў у дзесяць».

Зафіксаваны выпадак, калі супрацоўнікі ў масках пасадзілі затрыманых на падлогу і прымусілі спяваць гімн Рэспублікі Беларусь.

«Перад камерамі нас пасадзілі на гэтую плітку, мы разы 2 гімн праспявалі. У гэты час былі толькі пагрозы, спявайце ці будзем біць. Спявалі ўсе, хто ведаў, хто не ведаў, падпяваў».

Мужчынаў заводзілі ў камеры па сем чалавек. У камерах гвалту не было, пры гэтым затрыманым давалі ваду і вадзілі ў прыбіральню. Там яны правялі ўсю ноч да абеду 13 жніўня.

13 жніўня 2020 года

00:00 • 04:00

Дастаўленых у тую ноч затрыманых выгрузілі ў двары РУУС і паклалі тварам уніз на зямлю. У гэтым становішчы ў іх патрабавалі назваць асабістыя звесткі: імя, дату нараджэння, месца працы і адрас пражывання. Любая заміна ці няўпэўнены адказ суправаджаліся ўдарамі: тых, хто казаў занадта павольна ці невыразна, сілавікі збівалі дубінкамі.

«...калі ляжалі тварам у зямлю, супрацоўнікі... то бок, ляжыш... я выйшаў апошні, мяне выгрузілі. Мне паспелі прама ў галаву кінуць камень...»

Супрацоўнікі РУУС спусцілі затрыманых у падвал і паставілі іх уздоўж сцяны. Тым, хто яшчэ трымаўся на нагах, загадвалі стаяць, тым, хто не мог — дазвалялі сесці. Усім строга забаранялася падымаць галаву: трэба было глядзець у падлогу. Затрыманых па адным выклікалі ў актавую залу, дзе чатыры супрацоўніцы РУУС праводзілі вопіс асабістых рэчаў. Пасля гэтага кожнага паасобку выводзілі ў калідор, дзе фіксавалі іх персанальныя дадзеныя на відэакамеру.

«Усё забралі: шнуркі, усё, што было ў кішэнях... Вывелі ў калідор, выводзілі па адным, запісвалі на камеру: хто мы, дзе затрыманыя...».

Частку аформленых затрыманых адвялі ў падвал-цір, дзе да таго часу іх было восем чалавек. Паводле іх паведамленняў, гвалт да іх тады не ўжываўся, людзям давалі ваду, вадзілі ў прыбіральню па запатрабаваннях.

«Пасля ўсіх хлопцаў адвялі ў камеры. І там ужо супрацоўнікі менавіта РУУС... Яны па-чалавечы ставіліся, нечакана... Кажалі: "Калі трэба вады, у прыбіральню — стукайце". Калі хтосьці выходзіў, спецыяльна трымалі дзверы адчыненымі, каб мацней праветрывалася. Калі нехта ішоў, не трэба было тварам у сцяну, рукі за сабой. Проста спакойна прайсці, галоўнае, каб заставаліся дзверы адчыненыя і цябе бачылі».

Прыкладна ў гадзіну ночы затрыманых вывелі з падвала і паставілі ў шэраг. Праз некаторы час з'явіліся прадстаўнікі кіраўніцтва сілавікоў. У сведкаў стварылася ўражанне, што яны прыбылі аглядзець затрыманых і, магчыма, шукалі сярод іх кагосьці канкрэтнага. Пасля гэтага людзей зноў адвялі ў падвал і паклалі тварам у бетонную падлогу. У гэты час там было каля 15–20 чалавек.

Супрацоўнікі ў масках увесь час змяняліся, і кожны новы збіваў людзей.

«Двое сядзелі на лавачцы пастаянна. Яны нават, здаецца, без амуніцыі былі, проста шараговыя міліцыянты сядзелі так ціхенька. А гэтыя, якія ў масках, у шаломах, у амуніцыі — яны змяняліся. І здэкаваліся. Білі па ўсіх частках цела, асабліва не цырымоніліся».

«...калі мы ляжалі ў гэтым падвале, там, канечне, білі людзей канкрэтна. Я калі прыйшоў, я не мог сабе месца знайсці, бо ўсё ў крыві было заліта».

Ляжачых безабаронных людзей білі рукамі, нагамі, дубінкамі больш за тры гадзіны. У некаторых затрыманых на руках усё яшчэ заставаліся сцяжкі, якія ім не здымалі аж да перавозкі ў ІЧУ.

«Нагамі, рукамі... Відаць, і дубінкамі камусьці перападала. Мне даставалася, як правіла, або нагамі, або рукамі. На падлозе ляжыш тварам [уніз], на жываце. Галаву нельга было паварочваць ні налева, ні направа. Калі павярнуў галаву, табе маглі падысці і проста ў твар нагой ударыць. Руку калі прыбраў са спіны, маглі наступіць на нагу берцамі. І так гэта ўсё працягвалася гадзіны 3... Ну і пасля другога разу, калі нас у падвал завялі, нас яшчэ недзе гадзіну трымалі. Потым нам ужо дазволілі на калені ўстаць, на каленях пасядзець».

Сярод затрыманых было некалькі дзяўчатаў. Адзін са сведкаў адзначае, што гвалт да дзяўчатаў не ўжывалі. Каля трох гадзінаў ночы некаторых з іх адпусцілі з РУУС.

«А яшчэ, напэўна, я ўпэўнены, што нам так пашанцавала, таму што мы патрапілі ў гэты нарад, напэўна. Вось зноў жа, нам дапамагалі ў РУУС, і былі дзяўчаты яшчэ з намі, зноў жа, АМАП іх не чапаў, то бок іх... можа, ці не ведаю... ім рукі не звязвалі, іх не білі. Адзін казаў там дзяўчыне: "Ціха, спакойна. Будзеш маўчаць, не задаваць пытанняў — тваім сябрам будзе лепш". З РУУС іх гадзіны ў 3 ночы ўвогуле адпусцілі, і супрацоўнік адвёз нават на Трактарны завод да метро і сказаў: "Далей ужо самі"».

08:00 • 12:00

Мужчын, якіх выводзілі ў біяпрыбіральню, таксама збівалі на вуліцы.

«Калі выводзілі ў прыбіральню, некаторых білі. Называлі прозвішчы. Прозвішча казалі і пачыналі біць. Можа, іншая змена была нейкая. У іх, відаць, была дырэктыва кагосьці біць. Некаторых выбарачна білі. І калі ў прыбіральні стаялі, я падслухаў размову двух у масках. Ён пытаецца: "А хто ўчора гэтых прывёз? АМАП ці Расармія?" Ён кажа: "Расармія". Як бы ні

Расгвардыя, ні рускія — Расармія. Там асабліва не білі. Выбарачна. А калі і білі, то не моцна. Паджопнікі ўсялякія, удары па патыліцы — гэта я лічу, не білі».

Зранку прыкладна а 9:00 затрыманых пачалі рыхтаваць да перавозкі ў ізалятар на вуліцы Акрэсціна. Людзей паставілі ў двары, і супрацоўнікі ў масках пачалі груба заганыць іх у аўтазакі. Затрыманых прымушалі бегчы, трымаючы рукі за спінай, і падчас гэтага працэсу многія атрымлівалі ўдары дубінкамі ад сілавікоў, што стаялі ўздоўж шляху.

«Расадзілі нас па аўтазаку. Вось яшчэ вельмі доўга чакалі, там усім душна, усе, скажам так, мужчыны якія напарыліся, а там свеціць сонца на аўтазак... і паветра няма, вентыляцыя не працуе. За ўсю паездку з РУУС да Акрэсціна ўключылі [вентыляцыю] толькі двойчы».

«Потым недзе гадзіне а 12 дня нас вывелі ўсіх, па прозвішчах усіх пералічылі. Таксама зноў выбарачна білі, запакавалі ў аўтазак да такой ступені, што проста мы ў гэтым аўтазаку ехалі як селядцы ў банцы».

12:00 • 16:00

Да 14 гадзіны з Партызанскага РУУС павезлі апошніх затрыманых. Усіх іх перавезлі ў розныя ІЧУ (напрыклад, на вуліцы Акрэсціна ў Мінску, а таксама ізалятары, якія знаходзяцца ў Слуцку і Жодзіна).

«Недзе за гадзіну потым нас перавезлі. У шэрым аўтазаку нас перавозілі, было горача 13 жніўня вельмі».

НАСТУПСТВЫ: ТРАЎМЫ І ПАШКОДЖАННІ Ў ЗАТРЫМАНЫХ

«Людзі ляжалі на падлозе ва ўласных спаражненнях, уперамешку з акрываўленым адзеннем».

Паводле сведчанняў пацярпелага

У перыяд з 8 па 13 жніўня 2020 года ў Партызанскім РУУС Мінска дзясяткі затрыманых удзельнікаў мірных акцый пратэсту збівалі дубінкамі і нагамі, гадзінамі трымалі звязанымі і адмаўлялі ў медыцынскай дапамозе. Многія атрымалі сур'ёзныя фізічныя траўмы: ад пераломаў і выбітых зубоў — да чэрапна-мазгавых траўмаў. Ніжэй падрабязна разгледжаныя наступствы гэтых катаванняў, пацверджаныя паказаннямі сведак.

Фізічныя траўмы ў затрыманых

Многія з задакументаваных пацярпелых былі збітыя падчас затрымання і ў перыяд утрымання ў Партызанскім РУУС. Асноўныя ўдары наносіліся гумовымі дубінкамі, а таксама кулакамі і нагамі. Гэта прывяло да шматлікіх цялесных пашкоджанняў рознай ступені цяжкасці. Паводле сведчанняў відавочцаў, як мінімум 10 з прыкладна 57 затрыманых былі збітыя «вельмі моцна» — да стану, калі яны ляжалі, сцякалі крывёй, і ледзь маглі рухацца; у той час, як у астатніх былі больш «лёгкія» пабоі (удары галавы, спіны і інш.).

«Траўма, паводле слоў пацыента, атрыманая 11.08.20 г. каля 12:00 у аўтамабілі на тэрыторыі Партызанскага РУУС. Траўмы атрыманыя ў выніку збіцця невядомымі асобамі ў чорнай спецформе і масках. Траўма нанесеная гумовымі дубінкамі. Прытомнасць не губляў. Быў сутаргавы сіндром у аўтамабілі падчас траўмы. Скаргі на боль у шыі, боль у грудной клетцы справа, боль у левай назе. У свядомасці, арыентаваны, агульны стан здавальняючы». (Выпіска з медыцынскіх дакументаў пацярпелага)

«Чалавек 10 сапраўды вельмі збітых, іншыя... атрымалі па лбе, па спіне, але агулам больш-менш».

Многія збітыя проста падалі без сілаў.

«Хлопец у доўгай блакітнай кашулі... быў увесь у крыві... лёгка спаць проста на падлогу, і яго ўжо не чапалі — ён быў збіты да такога стану, што з ім ужо нічога нельга было зрабіць».

Характар траўмаў пацярпелых паказвае, наколькі жорсткім было абыходжанне. Ніжэй пералічаныя найбольш распаўсюджаныя віды атрыманых пашкоджанняў — з прыкладамі з расповедаў пацярпелых:

Вялікія гематомы і ўдары мяккіх тканак. У большасці збітых зафіксаваныя множныя гематомы па ўсім целе. Медыцынскі агляд аднаго з пацярпелых падрабязна апісвае паласападобныя гематомы на шыі (6 × 4 см), велізарныя сінякі на паясніцы (да 12 см у дыяметры), сінякі на плячах, перадплеччах, сцёгнах, галёнках і ягадзіцах — фактычна, гематомы пакрывалі значную частку цела.

У выснове медыкаў пералічаныя «удар шыйнага аддзела пазваночніка, удар і гематомы паяснічнай вобласці, ягадзічнай вобласці, правага і левага сцягна, левай галёнкі, правага пляча і перадплечча».

Іншы пацярпелы па выніках абследавання атрымаў падобны спіс траўмаў: «удар мяккіх тканак галавы, грудной вобласці, множныя падскурныя гематомы лаптаквых вобласцяў, ягадзіц, сцёгнаў, галёнак». Гэтыя дакументальна пацверджаныя ўдары сведчаць пра сістэматычнае збіццё дубінкамі па ўсім целе.

Пераломы і пашкоджанні костак. Некаторыя пацярпелыя ад дзеянняў сілавікоў атрымалі больш сур'ёзныя траўмы апорна-рухальнага апарата.

У прыватнасці, зафіксаваныя выпадкі зламаных рэбраў і пашкоджанняў пазваночніка.

Адзін пацярпелы расказаў, што, паводле яго адчуванняў, яму зламалі рабро падчас збіцця ў аўтазаку. Далей востры боль не дазваляў варушыцца ці спаць інакш, акрамя як на здаровым баку.

Мужчына звярнуўся да лекараў, якія прыехалі ўначы, са словамі «напэўна, рабро зламанае, таму што не магу ні варухнуцца», аднак медыцынскай дапамогі так і не было — медыкі паралі цярпець і пасля выхаду зрабіць здымкі.

Яшчэ ў аднаго пацярпелага пасля выявілі падвывіх шыйнага пазванка з-за ўдару дубінкай:

«Аказалася, што з-за ўдару дубінкай быў падвывіх шыйнага пазванка».

Чэрапна-мазгавыя траўмы і раны галавы. Таксама сведкі расказвалі пра траўмы галавы рознай цяжасці. Былі зафіксаваныя выпадкі страсення мозгу і іншых ЧМТ (чэрапна-мазгавая траўма), а таксама рассячэнняў, якія патрабавалі накладання швоў.

Адзін з пацярпелых распавёў, як яго доўга ўтрымлівалі ў падвале РУУС галавой уніз, у выніку чаго ён стукнуўся лбом аб сцяну і страціў прытомнасць:

«Хвіліны 2-3 пастаяў, потым страціў прытомнасць... споўз па сцяне».

Многія адзначалі галавакружэнне, млоснасць і дэзарыентацыю пасля ўдараў па галаве. Такім чынам, удары дубінкамі і кідкі на падлогу прыводзілі да сур'ёзных траўмаў галавы.

Пашкоджанні твару, зубоў і сківічна-тваравыя траўмы. Сілавікі наносілі ўдары і па тварах затрыманых. Аўтары расследавання маюць некалькі сведчанняў пацярпелых пра тое, што некаторым затрыманым выбілі зубы і зламалі насы.

Паводле слоў сведкаў, адзін мужчына, які выпадкова апынуўся на вуліцы, быў так збіты дубінкай, што ў выніку ў яго былі выбітыя зубы і, відаць, адбітыя ныркі — ён з цяжкасцю дыхаў. У выніку яго забрала хуткая, калі ён пачаў губляць прытомнасць.

Яшчэ аднаму мужчыну выбілі сківіцу пры затрыманні. Паводле расповедаў відавочцаў, сілавікі праяўлялі асаблівую жорсткасць да фізічна моцных ці поўных мужчынаў:

«Поўны хлопец... яму выбілі сківіцу, прабілі па нырках...».

Таксама паведамляецца пра пералом носа ў аднаго з затрыманых:

«У аднаго быў нос зламаны, у яго цякла кроў з носа ўвесь час».

Унутраныя пашкоджанні органаў. У многіх затрыманых удары ў вобласць тулава прывялі да траўмаў унутраных органаў. Пацярпелыя адзначалі моцны боль у грудзях і жываце. Таксама ў паказаннях сведкаў часта згадваюцца траўмы нырак і органаў брушной поласці.

Так, напрыклад, некалькі чалавек адзначалі немагчымасць нармальна мачыцца, а таксама кроў у мачы пасля збіцця. Медыкі канстатуюць, што ўсё гэта — прыкмета пашкоджання нырак.

Аднаго мужчыну так моцна збілі ў вобласці нырак, што гэта выклікала працяглыя праблемы са здароўем, у тым ліку моцны боль, слабасць у нагах, якая не дазваляла нармальна перасоўвацца.

У іншага затрыманага, якога збілі да міжвольнага мочавыпускання, верагодна, здарыўся разрыў (удар) унутраных органаў, што ў выніку і выклікала некантраляванае апаражненне кішачніка і мачавога пухіра падчас збіцця. Такія траўмы ўнутраных органаў вельмі небяспечныя, але ва ўмовах РУУСа нават яны засталіся без неадкладнай медыцынскай дапамогі. Медыкаў да пацярпелых не выклікалі.

Пашкоджанні рук і пашкоджанне нервовых канчаткаў ад сцяжак.

Апроч удараў, вельмі балючыя адчуванні затрыманым рабілі і туга зацягнутыя пластыкавыя сцяжкі на запясцях. У многіх з-за пераціску ацякалі і дранцвелі рукі.

«Калі нас везлі ў ІЧУ на Акрэсціна, мне так моцна зацягнулі [сцяжкі], што за паездку ў мяне пасінелі рукі, а скура страціла адчувальнасць».

«Прайшло больш за 4 месяцы, але да скуры адчувальнасць не вярнулася».

У іншага затрыманага, які прыкрываўся рукамі ад удараў, моцна апухла левая кісьць: «яна была вельмі апухлая і балела».

Такім чынам, жорсткае сцісканне і ўдары па канечнасцях прыводзілі да пашкоджання нерваў і працяглай страты адчувальнасці ў руках пацярпелых.

Страта прытомнасці. Апроч пералічаных траўмаў, відавочцы распавядаюць і пра мноства выпадкаў, калі людзі гублялі прытомнасць.

«Людзі ляжалі ў падвале на падлозе ў лужынах крыві і мачы. Некаторыя ад удараў літаральна выпадалі ў накаўт».

«Ён стаяў, у яго шчака разбітая, кроў са спінай пеніцца ... Ён ужо не ў адэкваце быў».

Аднаму мужчыну, які ўпаў, супрацоўнік міліцыі наступіў нагой на шыю, з-за чаго той страціў прытомнасць.

«Апрытомнеў ад таго, што нехта з іх мяне паліваў вадой».

Абвастрэнне хранічных захворванняў

Асобанебяспечнай была сітуацыя для затрыманых з хранічнымі захворваннямі. За час знаходжання ў Партызанскім РУУС у некалькіх чалавек здарыліся прыступы хваробаў з-за адсутнасці неабходных медыкаментаў і жорсткіх умоваў утрымання, што ставіла іх жыццё пад пагрозу.

Прыступы бронхіальнай астмы. У душным перапоўненым аўтазаку аднаму мужчыну-астматыку стала дрэнна — пачалася задышка, удушша. Ён папрасіў дазволу скарыстацца лекамі, аднак канваіры яму адмовілі, заявіўшы: «Адкуль я ведаю, што ў цябе за лекі? Можа, гэта наркотык».

Яму нават не адразу дазволілі змяніць позу: толькі калі ён сказаў, што задыхаецца, дазволілі прыўстаць. Але прыступ не спыніўся, дыханне мужчыны моцна ўскладнілася. Толькі ўбачыўшы, што яго стан крытычны, канваіры выклікалі хуткую дапамогу. Медыкі, якія прыехалі, зрабілі яму ўкол (верагодна, увялі бронхалітык ці прэднізолон), што крыху палегчыла дыханне. Аднак шпіталізаваць яго не сталі. Нават пасля прыступу ўдушша чалавека змясцілі ў ізалятар.

Алергічны ацёк (сіндром Квінке). Яшчэ адзін засведчаны выпадак — вельмі моцная алергічная рэакцыя ў затрыманага з хранічным захворваннем. Сведкі ўспамінаюць, што ў мужчыны «слізістая ацякае, ён пачынае задыхацца».

Медыкі, якія аналізавалі гэтую сітуацыю, мяркуюць, што гэта падобна на ангіанеўратычны ацёк (ацёк Квінке). Таксама высветлілася, што ў гэтага мужчыны было рэдкае захворванне, якое патрабуе штодзённага прыёму медыкаментаў, але такой магчымасці ў яго не было. Гэта і паслужыла пачатку вострага прыступу: твар і горла ацяклі, пацярпелы пасінеў, ледзь мог стаяць, трымаўся за батарэю, а яму пры гэтым не дазволілі нават прысесці.

«Далей хтосьці крыкнулі, што патрэбны моцны антыгістамінны прэпарат унутрывенна. Праз некаторы час сяк-так дачакаліся хуткую, і медыкі ўвялі мужчыну неабходныя лекі. Пасля гэтага яму стала лягчэй».

Гэты выпадак паказаў, што без медыцынскага ўмяшання чалавек мог задыхнуцца і памерці. Надаць неабходную дапамогу яму паспелі толькі цудам.

Эпілепія. Сярод затрыманых былі людзі, якія пакутуюць на эпілепію. Для кожнага з іх жорсткае абыходжанне ўяўляла асаблівую небяспеку.

«Адзін малады хлопец гучна заявіў: “У мяне эпілепія, мне нельга ляжаць у такой пазіцыі”. Ён не мог ляжаць тварам уніз з заламанымі назад рукамі, як таго патрабавалі, бо гэта магло справакаваць прыступ. Яму давялося ўвесь час стаяць, прыхіліўшыся да сцяны, каб не страціць прытомнасць».

Яшчэ ў аднаго затрыманага эпілептычны прыпадак усё ж здарыўся. Паводле словаў відавочцаў, медыцынскую дапамогу яму надалі толькі раніцай. Пры аглядзе ён паведаміў медыкам: «Я ВІЧ-інфікаваны».

Цукровы дыябет. Вельмі драматычна развівалася сітуацыя з затрыманым, хворым на дыябет. Пры вобшуку ў яго забралі жыццёва неабходныя прэпараты інсуліну і нават цукар (салодкае), што дыябетыкі выкарыстоўваюць пры рэзкім падзенні ўзроўню глюкозы. Уначы ў гэтага чалавека, паводле расповедаў сведкаў, здарыўся цяжкі гіпаглікемічны эпізод.

«Стала вельмі дрэнна, ён пачаў губляць прытомнасць. Супрацоўнікі РУУС адмаўляліся выклікаць яму хуткую і заявілі, што

той сіммуляе. Тады іншыя затрыманыя ўпотаі дасталі тэлефон і самі патэлефанавалі ў хуткую дапамогу».

Брыгада лекараў, якая прыбыла, канстатавала крытычны стан мужчыны (пагроза дыябетычнай комы) і настойвала на неадкладнай шпіталізацыі. Толькі пад ціскам медыкаў начальнік РУУС неахвотна пагадзіўся адпусціць гэтага затрыманага.

«Фактычна, лекарам давялося "адбіваць" у міліцыі чалавека, які памірае, які без лячэння мог бы памерці ў камеры».

Гэты эпізод падкрэслівае поўную абыхавасць да жыцця і стану затрыманых, бо сілавікі спрабавалі ігнараваць нават відавочны смяротна небяспечны стан чалавека.

Сэрцава-судзінныя і анкалагічныя захворванні. Сярод затрыманых аказаліся і людзі з цяжкімі хранічнымі захворваннямі, і ім медыцынская дапамога не надавалася — так жа, як і астатнім. Незадоўга да апісаных падзеяў адзін мужчына перанёс аперацыю па выдаленні ныркі.

«Ён крычаў, што яму супрацьпаказанае такое абыходжанне і прасіў выклікаць хуткую. У адказ на гэтыя просьбы яго пачыналі збіваць яшчэ мацней».

Ёсць таксама звесткі пра затрыманага мужчыну з інваліднасцю. У яго было анказахворванне. У дадатак да ўсяго, мужчына пакутаваў на трамбоз і меў патрэбу ў штодзённым прыёме медыкаментаў для разрэджвання крыві (антыкаагулянтаў). Ягоная пажылая маці ўсю ноч прастаяла каля брамы РУУС, молячы перадаць сыну лекі. З сабой у жанчыны былі ўсе медыцынскія дакументы, якія пацвярджалі дыягназ сына, і неабходныя прэпараты. Але спачатку супрацоўнікі хлусілі і казалі, што яе сына ў Партызанскім РУУС няма, але ў выніку пакет з медыкаментамі ўсё ж прынялі, але нават пасля гэтага яшчэ доўга не аддавалі іх затрыманаму. Толькі а 9 раніцы, пасля перазменкі, кіраўніцтва азнаёмілася з яго дакументамі, а затрыманага адпусцілі і дазволілі прыняць медпрэпараты.

Адмова ў наданні медыцынскай дапамогі

Нягледзячы на цяжкасць атрыманых калецтваў і абвастрэнняў хранічных захворванняў, пацярпелым у Партызанскім РУУС, практычна не надавалася медыцынская дапамога.

Затрыманыя масава паведамляюць, што любыя просьбы пра лекара ці лекі ігнараваліся і нават выклікалі новыя выбухі жорсткасці.

«Людзі спрабавалі сказаць: “мне дрэнна, мне патрэбныя таблеткі, мне патрэбны лекар”, але гэта ігнаравалася і выклікала толькі яшчэ большую агрэсію».

Іншы пацярпелы пацвярджае, што прасіць дапамогі было бессэнсоўна:

«Пасля трэцяй просьбы я ўжо зразумеў, што бессэнсоўна ў іх нешта прасіць... Адказвалі: “Табе яшчэ пашанцавала, што пакуль жывы”».

Фактычна, сілавікі не толькі адмаўляліся выклікаць медыкаў, але і цынічна працягвалі збіваць ужо траўмаваных затрыманых. Лекараў стараліся не дапускаць нават да вельмі моцна збітых.

Паводле словаў відавочцы, на працягу ночы, якую ён правёў у Партызанскім РУУС, брыгаду хуткай дапамогі выклікалі толькі адзін раз. Аднак нейзабаве тых двух вярнулі назад у камеру, нягледзячы на іх цяжкі стан.

«Быццам бы, нават адзін раз прыехала хуткая, вывелі двух асабліва збітых людзей».

Ёсць паказанні сведак, што раніцай 12 жніўня для агляду некаторых пацярпелых у РУУС усё ж выклікалі медыкаў, але нават тады агледзелі не ўсіх.

«У раёне 8 раніцы прыйшлі лекар, мужчыну з сэрцам агледзелі. П. [мужчыну з моцнымі пабоямі] агледзелі. Мяне не агледзелі. Я сказаў: “Можна і мне да лекара?”, на што мне адказалі: “З табой усё нармальна”».

Іншы затрыманы прасіў перадаць лекарам, што ён трамбознік, і яму патрэбная адмысловая дапамога, але надаць яму дапамогу медыкам так і не дазволілі.

Пацярпелыя расказвалі і пра тое, што некаторыя медработнікі, якія прыбылі па выкліку, адкрыта абвінавачвалі ў тым, што адбываецца, саміх затрыманых. Адзін збіты, якому было вельмі дрэнна (ён не мог ні ляжаць, ні прыхіляцца з-за болю ў баку) успамінае, што лекар кінулі ў адрас затрыманых зласлівыя фразы:

«Вы самі сюды захацелі патрапіць. Што вы там у горадзе цырк ладзіце?» Замест лянэння яны заявілі: “З вамі ўсё добра, удар. Выйдзецца з турмы — едзьце ў лякарню, рабіце здымкі”».

Пацярпеламу з падазрэннем на пералом рэбраў фельчар таксама сказаў, што з ім «усё нармальна» і адмовіўся шпіталізаваць.

«Кажа: “Калі я цябе адпушчу дадому зараз, дойдзеш?” — “Так, дайду” — “Так? Значыць, з табой усё нармальна”».

Вады, ежы, санітарнай дапамогі ў РУУС практычна не давалася. Затрыманыя ўзгадваюць, што іх не кармілі, а піць давалі вельмі рэдка. Некаторым, хто ўжо губляў прытомнасць ад абязводжвання і спякоты, давалі крыху паслабленняў і дазвалялі зрабіць пару глыткуў вады.

«Напрыклад, адзін затрыманы двойчы страчваў прытомнасць ад духаты і траўмаў. Толькі ўбачыўшы, што ён хістаецца і практычна адключаецца, супрацоўнікі далі яму папіць і пасадзілі на крэсла».

Абстаноўка ў падвале Партызанскага РУУС заставалася антысанітарнай: людзі ляжалі на падлозе ва ўласных спаражненнях, уперамешку са скрываўленым адзеннем. Некаторым пацярпелым нават у прыбіральню выйсці не дазвалялі, прымушаючы «рабіць пад сябе». У такіх умовах стан здароўя затрыманых імкліва пагаршаўся, але медыцынская дапамога заставалася недаступнай аж да іх адпраўкі ў ізалятары ці бальніцы пасля вызвалення.

Доўгатэрміновыя наступствы і рэабілітацыя

Нават праз месяцы пасля падзеяў жніўня 2020 года многія пацярпелыя працягвалі адчуваць фізічныя і псіхалагічныя наступствы атрыманых траўмаў. Перыяд аднаўлення расцягнуўся на тыдні і месяцы, а некаторыя пашкоджанні, магчыма, застануцца з пацярпелымі ад катаванняў на ўсё жыццё.

Шматлікія фізічныя траўмы патрабавалі лекавання ў бальніцах. Некаторыя былі шпіталізаваныя адразу пасля вызвалення. Так, напрыклад, адзін з пацярпелых трапіў у 10-ты гарадскі шпіталь, дзе пасля правёў на лекаванні 2 тыдні: яму наклалі швы на раны, зрабілі рэнтгенаграфію (падазравалі пераломы рэбраў) і лекавалі многныя ўдары. Пасля выпіскі ён яшчэ тыдзень правёў дома на бальнічным, і толькі пасля гэтага здолеў вярнуцца да працы. Пры гэтым мужчына адзначае, што пасля перажытага ягонае здароўе так і не аднавілася.

«Ногі падкошваюцца, спіна баліць. Калі пацягнеш нешта — грудная клетка сціскаецца. Ныркi адбітыя».

Іншыя збітыя, нават тыя, хто не атрымаў пераломаў, адзначалі вельмі павольнае гаенне пашкоджанняў. Адзін пацярпелы распавядае, што ўдараная нага гаілася каля «двух месяцаў», а на месцы ўдару доўга заставалася ўшчыльненне. Далей яму давялося прайсці дадатковае медыцынскае абследаванне, уключаючы УГД і кансультацыю судзінных хірургаў.

Яшчэ ў аднаго пацярпелага пасля збіцця каля месяца дранцвелі пальцы рукі, верагодна, з-за пашкоджання нервовых канчаткаў (сам сведка звязвае гэта з ударам дубінкай і перацягнутымі запясцямі).

Некаторыя траўмы маглі прывесці і да інваліднасці: так, напрыклад, падвышаная шыйнага пазванка спачатку сябе не праяўляў, але праз некаторы час у пацярпелага «заклініла шыю», давялося выклікаць хуткую і праходзіць лекаванне ўжо за мяжой. Без належнай рэабілітацыі падобныя траўмы пазваночніка небяспечныя хранічным болем і абмежаваннем рухомасці.

У многіх пацярпелых далей праявіліся і псіхалагічныя наступствы катаванняў. Перажытае для іх стала прычынай трывожных разладаў, страху і посттраўматычных сімптомаў. Адзін са збітых прама кажа пра дыягнаставаны ў яго «панічны разлад»: пасля тых падзеяў ён пакутуе на панічныя атакі.

«Торгаюся, калі пляснулі дзвярыма. Сны першы час сніліся, што я б'ю [кагосьці] у каску, аж шкло разлятаецца».

Такія навязлівыя кашмары і палахлівая рэакцыя на рэзкія гукі — тыповыя сімптомы посттраўматычнага стрэсавага разладу (ПТСР).

Таксама некаторыя пацярпелыя адзначаюць, што да гэтага часу не могуць спакойна ўспамінаць перажытае.

«Часам не веру, што са мной гэта адбывалася... Стараюся не думаць».

Нават тыя, хто знешне трымаецца, прызнаюць, што намагаюцца не думаць пра тое, што здарылася, разумеючы, што «магло быць і горш».

Страта здароўя напрамую паўплывала на фінансавы і прафесійны дабрабыт пацярпелых ад катаванняў. Людзі вымушаныя былі траціць час і грошы на лекаванне, сутыкаліся з неразуменнем на працы.

Вядомы выпадак, калі кіраўніцтва хацела звольніць супрацоўніка за працяглы бальнічны. Далей канфлікты ўзніклі і таму, што мужчыну часта давялося адлучацца на прыёмы да лекара і праходзіць аднаўляльнае лекаванне.

Афіцыйна зафіксаваць траўмы пацярпелым таксама было няпроста. У дзяржаўных медыцынскіх установах лекары баяліся пазначаць прычынай траўмаў і пашкоджанняў збіццё і катаванні. Адзін пацярпелы распавёў, што ў траўмапункце лекар нервова адрэагаваў на ягоныя словы пра збіццё дубінкамі і намякнуў, што не можа гэтага напісаць, таму што «ўсе траўмы праглядаюцца РУУС, і ...прыедуць да мяне дадому і распачнуць крымінальную справу». У выніку лекар напісаў у даведцы ілжывую прычыну траўмаў («упаў»), каб не прыцягваць увагі міліцыі.

Такім чынам, пацярпелыя ад катаванняў грамадзяне не маглі разлічваць на справядлівае расследаванне сваіх інцыдэнтаў унутры краіны, вялікай праблемай стала нават атрыманне аб'ектыўных медыцынскіх дакументаў пра атрыманыя калецтвы.

АСОБЫ, АДКАЗНЫЯ ЗА КАТАВАННІ ЗАТРЫМАННЫХ У ПАРТЫЗАНСКИМ РУУС Г. МІНСКА

«І хтосьці сказаў: “Што я буду падпісваць? Можна хоць прачытаю?” І міліцыянт ці хто ён там, амапавец, я не ведаю, сказаў: “Ты, жывёла, я зараз табе ўсе пальцы зламаю, калі не падпішаш”».

Паводле сведчанняў пацярпелага

Аўтары дакумента лічаць неабходным пазначыць асобаў, адказных за масавыя катаванні ў Беларусі і ў Партызанскім РУУС г. Мінска ў прыватнасці, і вінаватых у беспакаранасці гэтых злачынстваў.

1. Асоба, якая займае пасаду прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, **Лукашэнка Аляксандр Рыгоравіч**.
2. Міністр унутраных спраў Рэспублікі Беларусь **Караеў Юрый Хаджымуратавіч** (11 чэрвеня 2019 года — 29 кастрычніка 2020 года).
3. Намеснік міністра ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь **Барсукоў Аляксандр Пятровіч** (2017–2020).
4. Начальнік Галоўнага ўпраўлення ўнутраных спраў Мінскага гарвыканкама **Кубракоў Іван Уладзіміравіч** (з 29 кастрычніка 2020 года — міністр унутраных спраў Рэспублікі Беларусь).

5. Камандзір АМАП ГУУС Мінгарвыканкама **Балаба Дзмітрый Уладзіміравіч**.
6. Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь **Канюк Аляксандр Уладзіміравіч** (2011–2020).
7. Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь **Швед Андрэй Іванавіч**.
8. Старшыня Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь **Наскевіч Іван Данілавіч** (10 лістапада 2015 года — 11 сакавіка 2021 года).
9. Старшыня Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь **Гара Дзмітрый Юр'евіч** (з 11 сакавіка 2021 года).
10. Пракурор г. Мінска **Лаўрухін Алег Уладзіміравіч**.
11. Пракурор Партызанскага раёна г. Мінска **Барысенка Сяргей Уладзіміравіч**.

Супрацоўнікі Партызанскага РУУС г. Мінска з'яўляюцца службовымі асобамі, якія праходзяць службу і падпарадкаваныя Галоўнаму ўпраўленню ўнутраных спраў Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта. Усе супрацоўнікі з'яўляюцца або супрацоўнікамі Міністэрства ўнутраных спраў, калі яны праходзяць службу, або грамадзянскім персаналам, якія ажыццяўляюць забеспячэнне дзейнасці ўпраўлення і яго тэхнічнае абслугоўванне (яны з'яўляюцца дзяржаўнымі грамадзянскімі службоўцамі). Усе супрацоўнікі РУУС абавязаныя строга выконваць заканадаўства Рэспублікі Беларусь, прафесійную этыку, прытрымліваюцца маральных і этычных нормаў, якія адпавядаюць іх пасадае.

У Партызанскім РУУС г. Мінска, як і ва ўсіх астатніх установах МУС, усталяваная строгая іерархія службовых асобаў, заснаваная на займаных пасадах і спецыяльных званнях — усе ніжэйшыя супрацоўнікі строга выконваюць усе загады і распараджэнні адміністрацыі РУУС.

Начальнік РУУС і яго намеснікі

«Адзін з гэтых падпалкоўнікаў, яму таксама прыйшла просьба, можна здзейсніць званок, а то ўсе астатнія ўжо патэлефанавалі, і ён кажа: "А хто ўсім астатнім наогул даў права здзяйсняць званкі?" Хлопец, які сядзіць за мной, кажа: "Белтэлекам". Гэта быў найлепшы момант вечара. Мы так шчыра ўсе смяяліся, але потым ён адразу пачаў крычаць, каб мы ўсе сталі на калені: "На калені, гніды! Вам што тут, лагер?" Людзі сталі на калені, але яно таго было варта».

Асобамі, непасрэдна адказнымі за злачынствы, якія здзяйсняліся ў Партызанскім РУУС горада Мінска ў перыяд з 8 па 13 жніўня 2020 года, з'яўляецца вышэйшае кіраўніцтва раённага ўпраўлення — начальнік і яго намеснікі.

У сувязі са строгай іерархіяй усе супрацоўнікі РУУС падпарадкоўваюцца начальніку і яго намеснікам. Любыя дзеянні з боку супрацоўнікаў здзяйсняюцца па прамым загадзе начальніцкага складу ці з іх маўклівай згоды.

Кіраўніцтва Партызанскага РУУС прыводзіць у жыццё злачынныя загады сістэмы МУС, якая ахоўвае аўтарытарны рэжым Лукашэнкі. Ад кіраўніцтва РУУС у жніўні 2020 года ў дачыненні да затрыманых грамадзянаў зыходзіў асноўны пасыл — ажыццяўляць фізічны гвалт, ствараць бесчалавечныя, катавальныя ўмовы ўтрымання грамадзянаў. Гвалт і здзекі з затрыманых забяспечваліся фармальнымі і нефармальнымі загадамі, захаваннем строгай дысцыпліны сярод супрацоўнікаў унутры РУУС.

Такім чынам, усё кіраўніцтва Партызанскага РУУС г. Мінска нясе персанальную адказнасць за падзеі 8–13 жніўня 2020 года, якія адбываліся ва ўпраўленні.

«...хтосьці начальніку РУУС загадаў, начальнік РУУС — сваім замам і ўсім астатнім, яны перадалі ўсім астатнім падначаленым. То бок яно ідзе так па ланцужку. Хто начальніку РУУС загадаў, значыць, міністр МУС ці гэты, які зараз, таму што ён тады ўсім Мінскам кіраваў — Кубракоў, а Кубракоў кіраваў усім Мінскам і мінскім падраздзяленнем тады. Ён кіраваў усімі гэтымі разгонамі мітынгаў».

Менавіта ад старэйшага афіцэрскага складу зыходзілі асноўныя загады, накіраваныя на ўжыванне гвалту і бесчалавечае абыходжанне.

«Адзінае нармальнае стаўленне на РУУС было з боку малод-
шых супрацоўнікаў, якія за намі глядзелі і ахоўвалі нас. Гэта
былі маладыя хлопцы, нават пасля школы міліцыі адразу. А ўжо
больш высокія па званні іхнія там камандзіры, або хто яны ім,
зноў жа было такое стаўленне, грубае. Прычым было відаць,
што вось гэтыя маладыя хлопцы нават — на нашым баку. Там
нешта калі ў іх прасілі, яны казалі: "Зараз, хлопцы, сыйдзе на-
чальнік, і мы вас туды-сюды, калі трэба"».

№ 001

ПІБ

Бурдзюк

Дзмітрый Яўгенавіч

Дата нараджэння: 1980-01-31

Пасада: Начальнік Партызанскага РУУС (да 17 снежня
2020 г.)

Званне: Палкоўнік міліцыі

Дата згадкі пра пасаду, якую ён займае: жнівень 2020

.....

Мяне абшукалі. Час ад часу заходзіў у залу гэты ў белай кашулі
мужык. Я сёння паспрабаваў знайсці, хто гэта. Ён нечым падобны
на кіраўніка Партызанскага РУУС. Я паглядзеў некалькі чыноў, якія
ў іх вывешаныя на сайце, паглядзеў фотаздымкі. А ён мне вельмі за-
помніўся, то бок ён быў дастаткова мярзотных паводзінаў. Гэта
ён казаў, што "вас усіх заб'юць". Ён, у нейкі момант, я заўважыў, за-
йшоў у залу з белай стужачкай на руцэ. Ну то бок здэкаваўся, мне
здаецца, ён хутчэй. І ён жа потым запіхваў нас у тачку, калі нас
везлі на Акрэсціна».

«Усё, так нас пратрымалі да раніцы, прыходзілі перыядычна нейкія
старэйшыя па званні, шастаў нейкі мужык у цывільным і з рацыяй.
Мы так з хлопцамі зразумелі, што гэта кіраўнік РУУС. На сайце гэ-
тыя дзве рожы ёсць. Нешта камандаваў».

ПІБ

Арлоўскі

Юрый Леанідавіч

Дата нараджэння: 1979-11-02

Пасада: Намеснік начальніка Партызанскага РУУС,
начальнік аддзела ўпраўлення крымінальнага вышуку
крымінальнай міліцыі

Званне: Палкоўнік міліцыі

Дата згадкі пра пасаду, якую ён займае: жнівень 2020 /
красавік 2025

«Нас вывелі ўжо супрацоўнікі АМАПа. Там быў ужо нейкі мужчына, ён быў без балаклавы. Ён быў нізкі, даволі ўжо лысее, нават, мне здалося, крыху ёсць живот такі. І ён быў вельмі агрэсіўны, і ён у іх быў галоўны. Там быў яшчэ падобны [на яго] мужык у Партызанскім РУУС, які таксама, відаць, быў начальнік, ён таксама быў вельмі злы, на яго лепш было лішні раз не глядзець».

«Далей прыбег недзе ў тры гадзіны ночы нейкі начальнік у поўным абмундзіраванні, пачаў крычаць, што "сукіны дзеці, будзеце на міліцыю руку падымаць", пачаў махаць сваёй дубінкай, там не ведаю, каму патрапіла, каму не патрапіла. Скажаў, каб мы да дзевяці раніцы стаялі на каленях. Ён прыйшоў, пакрычаў-пакрычаў, прыйшоў, напэўна, яшчэ праз хвілінаў дзесяць, ужо без формы, ужо быў усё, маўклівы. Ну зразумела, ніхто не будзе стаяць да дзевяці раніцы на каленках, хто гэта вытрымае ўвогуле».

№ 003

ПІБ

Альшэўскі

Аляксандр Фёдаравіч

Дата нараджэння: 1971-04-26

Пасада: Начальнік міліцыі грамадскай бяспекі Партызанскага РУУС

Званне: Палкоўнік міліцыі

Дата згадкі пра пасаду, якую ён займае: жнівень 2020

«Яны [супрацоўнікі РУУС] не былі вельмі гаваркія, але на нейкія пытанні адказвалі. Потым нават пад рانیцу ледзьве не рэальна размаўлялі. Проста там перыядычна прыходзілі нейкія людзі ў цывільным, і такія ўсе вельмі суровыя былі, адразу ўсе заціхалі. Чалавек проста прыходзіў, глядзеў, казаў «няма чаго на вуліцу выходзіць»».

№ 004

ПІБ

Близнюк

Александр Михайлович

Дата нараджэння: 1976-10-22

Пасада: Намеснік начальніка міліцыі грамадскай бяспекі

Званне: Падпалкоўнік

Дата згадкі пра пасаду, якую ён займае: жнівень 2020

«Я ведаю дакладна, што ў нейкі момант за намі глядзелі два падпалкоўнікі, адзін з іх невысокі, у кепцы, а другі... у мяне ж адабралі акулляры, я не вельмі добра бачыў, ён быў высокі, з кароткай стрыжкай, вельмі падцягнуты мужчына. Я ведаю, што яны падпалкоўнікі, не таму што ў іх былі пагоны, а таму што яны патэлефанавалі не таму што ў іх былі пагоны, а таму што яны патэлефанавалі камусьці, сваім супрацоўнікам РУУС, і сказалі: «А якога хуя 2 падпалкоўнікі ахоўваюць затрыманых, а старлеі прахалоджваюцца? Табе не здаецца, што тут нешта няправільна?»».

№ 005

ПІБ

Каляда

Наталля Яўгенаўна

Дата нараджэння: 1973-02-27

Пасада: Намеснік начальніка па ідэалагічнай працы і кадравым забеспячэнні Партызанскага РУУС

Званне: Палкоўнік

Дата згадкі пра пасаду, якую яна займае: жнівень 2020

Аналіз дзеянняў супрацоўнікаў Партызанскага РУУС

Усе супрацоўнікі Партызанскага РУУС г. Мінска, якія знаходзіліся ў гэтыя дні на яго тэрыторыі, у той ці іншай меры і форме прымалі ўдзел у злачынных дзеяннях супраць затрыманых і пасля ўважлівага расследавання ўсіх іх дзеянняў мусяць быць прыцягнутыя да адказнасці за свае дзеянні.

Аўтарам расследавання атрымалася ўсталяваць, што ва ўсіх супрацоўнікаў Партызанскага РУУС г. Мінска быў камплект формы чорнага колеру (як у АМАПа), без апазнавальных знакаў, без нашывак, без пазнакі звання. Пры гэтым супрацоўнікі пераапрааналіся ў яе, каб іх немагчыма было ідэнтыфікаваць. Наяўнасць такой формы давала супрацоўнікам РУУС магчымасць ужываць гвалт да затрыманых і пры гэтым заяўляць, што ўвесь гвалт ужываўся пры затрыманні ці этапаванні.

«[пра чорную форму супрацоўнікаў РУУС] Не, там увогуле нічога такога няма. І гэта нават не АМАПаўская, на якой знакі былі. У гэтых [супрацоўнікаў Партызанскага РУУС] яна не такая, яна проста чорная і без усялякіх апазнавальных знакаў. Тым больш, там я нават бачыў, хтосьці ў берцах, хтосьці ў красоўках у гэтай форме, каму як зручна было».

Падчас гэтага расследавання аўтары зафіксавалі масавыя выпадкі здзяйснення злачынстваў, актаў гвалту, дысцыплінарных парушэнняў, непрафесійных і амаральных учынкаў з боку супрацоўнікаў РУУС.

«Адзін з сілавікоў пачаў заводзіць з затрыманымі нейкія размовы. Голас быў падобны да таго, хто біў затрыманых, калі запаўнялі іх дадзеныя. Ён пачаў нам разказваць, што сілавікі называюць затрыманых "слонікі", яны прыдумалі такі тэрмін для тых, хто ходзіць на мітынгі, бо імі камандуюць "лялькаводы". Таксама ён сказаў, што яшчэ ёсць каардынатары і яны іх спрабавалі знайсці. Ён быў у балаклаве, але, відаць, яму гора ча стала, калі людзей біў, ён распрануўся і быў у майцы. На яго перадплеччы была чорная татуіроўка абстрактная ў выглядзе іголак ці імітацыі выгнутых лёзаў нажоў. Я часта бачыў падобныя татуіроўкі. Татуіроўка памерам ад пляча да локця. Па гэтай татуіроўцы я змагу пазнаць гэтага сілавіка, а таксама па манеры гаворкі».

Паводле сведчанняў апытаных грамадзянаў, асноўную карную функцыю пры затрыманнях у горадзе, транспартаванні ў аўтазаках, на тэрыторыі і ў памяшканнях Партызанскага РУУС г. Мінска 8-13 жніўня 2020 года разам з супрацоўнікамі РУУС ажыццяўляў АМАП (атрад міліцыі асаблівага прызначэння) ГУУС Мінгарвыканкам **Балабы Дзмітрыя Уладзіміравіча**¹⁴. Менавіта ён нясе персанальную адказнасць за сур'ёзныя парушэнні правоў чалавека, здзейсненыя супрацоўнікамі АМАПа пасля выбараў 9 жніўня, у прыватнасці, адвольныя арышты і жорсткае абыходжанне, уключаючы катаванні, з мірнымі дэманстрантамі.

«Тыя тры супрацоўнікі міліцыі, якія нас затрымлівалі, курыравалі, вазілі ў аўтазаку, былі ў балаклавах, чорным адзенні, не ў міліцэйскім. Яны на ўсялякі выпадак хаваліся. Тыя супрацоўнікі, якія нас вадзілі на дактыласкапію, на фотаздымку, яны былі звычайныя міліцыянты, у міліцэйскай сіняй форме».

«Пратакол, я запамніў адно прозвішча — Казадой. Так звалі супрацоўніка АМАП. Ка-за-дой... Ко-за-дой. Я не памятаю. Потым недзе ў тэлеграм-каналах я бачыў ідэнтычны майму пратакол. Нехта з маіх чувакоў, з якімі мяне затрымлівалі, выкладаў свой».

¹⁴ Унесены ў санкцыйныя спісы Еўрасаюза і Вялікабрытаніі за грубыя парушэнні правоў чалавека ў Беларусі пасля выбараў 9 жніўня 2020 года.

Пры брутальным збіцці АМАПа і іншых спецпадраздзелаў на тэрыторыі Партызанскага РУУС г. Мінска прысутнічалі яго супрацоўнікі, якія нічога не рабілі, не перашкаджалі ўжыванню гвалту, дзейнічаючы ў адзіным імкненні выканаць загад камандавання.

«Яны [супрацоўнікі РУУС, якія прысутнічалі пры злачынным збіцці затрыманых] нічога, яны сядзелі далей. Для іх гэта, напэўна, як нешта звыклае было. Увогуле нічога не прычылі, нават як бы ўвагі не звярталі. Потым, калі ўжо гэтыя з'ехалі, гэта... сказалі, што ён з'ехаў, маўляў, можаце назад спаць. "Да раніцы ён не прыйдзе"».

«На ўсім шляху з падвала да прыбіральні ці ў які-небудзь кабінет сядзелі курсанты, у якіх было на пагонах "К". Яны ўвесь час казалі: "Ох, мы вас піздзіць будзем! Колькі можна хадзіць, блядзь? Што з гэтымі людзьмі, якога хуя?" Пагражалі нам увесь шлях».

«Супрацоўнікі дазвалялі не стаяць на каленях, папярэджвалі пра тое, што будзе ісці АМАП ці начальства РУУС».

«Вось гэтыя хлопцы, якія нас ахоўвалі, яны кожныя паўгадзіны мяняліся, там быў хлопец, па-мойму, старлей, малады зусім, і ён нам сказаў: "Вы можаце сядзець, калі ён будзе ісці, я вам дам сігнал, вы ледзь што зноў назад на каленкі". Але ў выніку ён не прыйшоў, усё, мы да дзевяці раніцы так прасядзелі, у прыбіральню нас вадзілі».

«[Пытанне пра рэакцыю на збіццё з боку супрацоўнікаў РУУС] Ніяк, яны проста сядзелі. Яны нічога не казалі. Яны нават выходзілі — і ўсё. Але потым, калі сам вось гэты сышоў супрацоўнік АМАПа, нам міліцыянт сказаў: "Можаце сесці, калі што, я вас папярэджу, калі ён будзе вяртацца"».

Варта адзначыць, што ў асноўным сілавікі ў гэтыя дні спрабавалі ўсяляк хаваць свае персанальныя дадзеныя, менавіта таму на іх не было бэйджаў з пазнакай прозвішча, імя, пасады і звання. Таксама многія з іх насілі балаклавы ці медыцынскія маскі на твары, што ўскладніла працэс апазнання іх пацярпелымі.

«Ён шкадаваў, што не дабудаваў спартовую залу, і няма калі з-за нас, "ідыётаў", бо не даем ім працаваць і адпачываць. Ён з'яўляецца супрацоўнікам, які ездзіць на сілавую затрыманні,

т. б. гэта не АМАП, а звычайныя міліцыянты, але падраздзяленне, якое выезджае на затрыманні са зброяй, у шаломах, калі здзяйсняецца нейкае рабаванне і г. д. Майка чорная, балаклава, чорныя штаны».

«Такі ва ўзросце, дастаткова моцны, здаровы. Ён быў у амуніцыі і, па-мойму, нават у балаклаве, з дубінкай. Ён зняў шалом, паклаў яго на стол, пачаў усіх біць і паставіў усіх на калені. Там не думаеш, каб яго неяк разгледзець ці запомніць. Ты становішся, ручкі за спіну, і заплюшчваеш вочы ў прадчуванні ўда-ру».

«Хто выводзіў, я дакладна не скажу. Хутчэй за ўсё, гэта былі людзі, якія нас і затрымлівалі. Але, зноў жа, нешта там паглядзець ніяк немагчыма, таму што галавой уніз ты акрамя сваіх ног — у лепшым выпадку — нічога не бачыш. А паколькі перасоўвацца трэба хутка, такія дэталі не скажу. Галаву ўбок, я бачыў, што перада мной чатыры чалавекі стаяць у такой самай позе, як і я, і нейкая жанчына стаіць запісвае з нататнікам, маладая; стаіць нейкі чалавек у масцы, не ведаю, хто гэта быў».

Менавіта ад меркавання супрацоўнікаў РУУС залежала, ці будзе ў той ці іншы момант ужывацца неабгрунтаваны гвалт, ці прымусяць затрыманых доўгі час займаць становішчы, якія ствараюць фізічны боль, ці можна будзе «адпачыць» у нечалавечых умовах.

«Сітуацыя была такая, што мы сядзім шмат хто на лавачках, астатнія на падлозе, за намі ўвесь гэты час глядзелі двое супрацоўнікаў РУУС, уваходзіць трэці, кажа: "А хулі вы тут усе селі, у вас што тут, дзіцячы садок? Ну-ка ўсе хутка ўсталі і тварам да сцяны". Усталі ўсе тварам да сцяны, і рукі за спіну, стаім так, праходзіць бог ведае колькі часу, таму што час нам казалі далёка не ўсе, хто за намі глядзеў. Прыходзіць, як быццам на змену, іншы і кажа: "А якога хера вы ўсе стаіце тварам да сцяны, ну-ка ўсе селі хутка на падлогу". Мы ўсе сядзем на падлогу. Потым прыходзіць яшчэ адзін: "Чаго вы ўсе на падлогу селі? Мы ж для вас лаўкі паставілі. Вы хочаце, каб мы лаўкі прыбралі? У нас тут раней лавак не было. — кажа ён, — А вы імі не карыстаецеся. Сядайце на лаўкі". Селі на лаўкі».

«Потым нас вярнулі назад у падвал. Але тады там зноў была жанчына, і я папрасіў у яе дазвол на падлогу сесці, і яна сказала,

што я магу сесці на падлогу, але я павінен абавязкова глядзець проста ў сцяну».

«Пад раніцу нас усіх паставілі на калені, рукі за спіну, і прымусілі кантраляваць нас радавых. Радавыя ў нейкі момант стаялі, потым адзін з іх стаў на шухер каля дзвярэй і сказаў: "Добра, сядзьце на падлогу, але як толькі я вам скажу, што ідуць, вы зноў жа становіцеся на калені"».

Падчас падрыхтоўкі дадзенага расследавання ў аўтараў атрымалася ўсталяваць датычнасць супрацоўнікаў Партызанскага РУУС да збіцця затрыманых. Усе сведчанні злачынстваў супрацоўнікаў зафіксаваныя ў працэсе дакументавання паказанняў сведак пацярпелых і паслужаць асновай для прыцягнення службовых асобаў да адказнасці за злачынствы супраць чалавечнасці.

*«І варты мяняліся. За сталом сядзела спачатку адна двойка, потым іншая, прычым там смешная гісторыя была, калі памянялася варта, заходзіць двое мянцят і адзін з нашага боку пазнае, кажа, нейкі ягоны таварыш, умоўна, "***, прывітанне"».*

*«Час ад часу прыходзіў гэты АМАПавец страшны, пагрозлівы. Потым аказалася, што адзін з міліцыянтаў Партызанскага РУУС ведае асабіста аднаго з затрыманых і кагосьці з іх клічуць ***, але я не ведаю хто, бо я глядзеў у падлогу. Нехта з іх кагосьці спытаў: "***, як ты тут, якім чынам?", а ён кажа: "А вось так", яны выйшлі разам, потым яны абодва вярнуліся і ён шэптам нам усім перадаў, што ўсім будзе 15 сутак. Што ўсе атрымліваюць 15, што мы едзем у турму № 8 у Жодзіна. Адзіная прычына, чаму мы ўсё яшчэ не там, гэта таму што няма вольнага аўтазака».*

Супрацьпраўны характар дзеянняў як асобаў, якія затрымлівалі і неправамерна ўжывалі гвалт, так і супрацоўнікаў Партызанскага РУУС г. Мінска, быў відавочны для кожнага супрацоўніка.

«Супрацоўнікі РУУС самі казалі пра нас паміж сабой, што гэта тыя, якіх па бязмежжы ўзялі. Яны ведалі, што мая партыя, 57 чалавек, гэта людзі, якіх узялі выпадкова на вуліцы а 7 вечара».

«Адзін з гэтых падпалкоўнікаў, які забараняў нам патэлефанаваць і казаў: "Вось такі я нядобры чалавек". Ён, калі нейкі

паменш чын заходзіў, і яны нешта балбаталі паміж сабой, паменш чын кажа: "А гэта каторы?" — "А гэта якіх па бязмежжы ўзялі"».

Падчас расследавання былі ўсталяваныя канкрэтныя супрацоўнікі, якія здзяйснялі злачынствы ў жніўні 2020 года ў дачыненні да затрыманых на тэрыторыі Партызанскага РУУС г. Мінска.

«Я запомніў траіх чалавек. Гэтую жанчыну і таго капітана... І запомніў таго, хто з крымінальнага вышуку. Ён з кароткай стрыжкай ёршыкам, быў у джынсах і кашулі з кароткім рукавом, і з табельным пісталетам. Яго я вельмі добра запомніў, таму што ён камандаваў усім гэтым збіццём зранку. Я яго потым убачыў на ЧКБ».

«Пастаянна змяняліся, пастаянна прыходзілі новыя. Ніколі не больш за тры, звычайна двое. Адзін сядзіць за гэтымі сталамі, дзе праводзіліся вобшукі, адзін стаіць у дзвярах, аднаго з іх мы назвалі "каўбой". Ён вельмі высокі, ён заўсёды ў фуражцы, у масцы і ён заўсёды трымаў руку на табельнай зброі на кабуры і хадзіў крыху шырока. Ён вельмі пільна на нас глядзеў і крычаў на нас: "Размовы!" Іншага мы назвалі "Эйнштэйн", ён жа "матэматык". Ён пачаў з намі размаўляць пра тое, што Ціхановіцкая не магла перамагчы ў выбарах, і кажа: "Колькі людзей зарэгістравана на платформе «Голас»? Колькі з вас знаёма з навукай статыстыкі?" Мы адразу вырашылі, што ён Эйнштэйн, што ён вельмі добра валодае матэматыкай».

Прыкладам ідэнтыфікаванага супрацоўніка РУУС, які непасрэдна ўжываў гвалт ці аддаваў загады па ўжыванні неадэкватнага гвалту, можа служыць **Шыбка Віталь Віктаравіч**.

ПІБ

Шыбо

Віталь Віктаравіч

Дата нараджэння: 1983-06-27

Аддзел: ААПП

Пасада: Начальнік аддзела ААПП

Званне: Падпалкоўнік міліцыі

Дата згадкі пра пасаду, якую яна займае: жнівень 2020

«Ёсць лаўкі, на якіх непасрэдна амапаўцы сядзяць і паміж гэтымі лаўкамі нас усіх клалі. Плюсам і мінусам адначасова было тое, што я ў апошніх шэрагах занываў у гэты аўтазак... А мінус, таму што амапаўцы маюць да цябе доступ адкрыты. І калі зачыняліся дзверы нашага аўтазака, таварыш Шыбо Віталь Віктаравіч сказаў амапаўцам: "Вы іх апрацоўвайце, пакуль едзеце"».

«Адзін палкоўнік, я яго потым убачыў ва ўсялякіх тэлеграм-каналах і пазнаў, Шыбо Віталь Віктаравіч. Калега Шыбо Віталь Віктаравіч сказаў: "Яны заябалі, я б іх проста тут расстраляў"».

Супрацоўнікі РУУС, якія праходзілі службу ў жніўні 2020 года

Калі вы ведаеце канкрэтных асобаў, якія ажыццяўлялі катаванні і жорсткае абыходжанне з затрыманымі ў жніўні 2020 года, просім звязацца з Міжнародным камітэтам па расследаванні катаванняў у Беларусі.

сайт: <https://torturesbelarus2020.org/ru/>

Email: contact@torturesbelarus2020.org

Telegram: [@ICITB2020_contact](https://t.me/ICITB2020_contact)

Гарантуем максімальную бяспеку пры камунікацыі

ПРАВАВАЯ КВАЛІФІКАЦЫЯ ДЗЕЯННЯЎ

СУПРАЦОЎНІКАЎ СІЛАВЫХ ОРГАНАЎ БЕЛАРУСІ

«І вось гадзіны ў з ночы адзін з амапаўцаў, відаць, нейкі вышэйшы па званні, вялізны як дом, урываецца ў нашую залу. Там хлопцы ўжо ў паўдрымоце сядзяць. Пачынае крычаць: “Што ў вас там за льготныя ўмовы? А ну ўсе, сука, мордай у падлогу!” Усіх, хто на прыэдніх шэрагах знаходзіўся, ён збіваў, проста біў дубінай. “Што, адважыліся, сука, руку на міліцыю падняць?!” — пачаў нас збіваць. Усе мы ў нейкім здранцвенні засталіся ў гэтых жа пазіцыях — на каленях і мордай у падлогу».

Паводле сведчанняў пацярпелага

СПадзеі 8–13 жніўня 2020 года, якія адбываліся ў Партызанскім РУУС г. Мінска, з усёй відавочнасцю паказваюць, што яго кіраўніцтва і супрацоўнікі парушылі свае службовыя абавязкі па абароне правоў грамадзянаў, выконвалі злачынныя загады, зыходзячы з палітычных меркаванняў — у мэтах барацьбы з іншадумствам. Падчас шырокамаштабнай акцыі па ўсёй краіне яны здзейснілі шэраг злачынстваў у парушэнне як беларускіх законаў, так і нормаў міжнароднага права.

Доказы здзяйснення гэтых злачынстваў зафіксаваныя Міжнародным камітэтам па расследаванні катаванняў у Беларусі ў выглядзе шматлікіх сведчанняў грамадзянаў і дакументаў, дадзеных імі. Яны пераканаўча

пацвярджаюць, што сілавікі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі РУУС Партызанскага раёна г. Мінска ажыццяўлялі масавыя шырокамаштабныя і сістэмныя акты катаванняў і гвалту, здзекаў і жорсткага абыходжання з затрыманымі.

Затрыманых ў горадзе грамадзяне, сярод якіх былі жанчыны, пажылыя людзі, непаўнагадовыя, людзі з рознымі хранічнымі захворваннямі, параненыя і збітыя пры затрыманнях, дастаўляліся ў Партызанскі РУУС, дзе адбывалася арганізаванае жорсткае збіццё шляхам прагону іх праз шэраг сілавікоў з дубінкамі («так званыя калідоры / лесвіцы смерці»)¹⁵.

Пад бесперапынныя ўдары дубінкамі людзей заганялі ў падвал (цір) і актывую залу, дзе іх працягвалі збіваць і трымаць седзячы на каленях на падлозе тварам уніз, незалежна ад полу і ўзросту.

Напалоханых, хворых, параненых і збітых грамадзянаў утрымлівалі ў не прыстасаваных для ўтрымання людзей памяшканнях, дзе яны не маглі нават прысесці, не кажучы ўжо пра магчымасць легчы і адпачыць. Пры найменшым адступленні ад патрабаванняў сілавікоў (змена позы, размова) вынікала жорсткае збіццё.

Натуральныя чалавечыя патрэбы ў РУУС не забяспечваліся ў поўнай меры. Затрыманых не кармілі ўвесь час знаходжання, іх абмяжоўвалі ў пітнай вадзе. У прыбіральню выводзілі па просьбах, пры гэтым абражалі і збівалі.

У дачыненні да затрыманых ўжывалася грубая фізічная сіла, не абумоўленая неабходнасцю падтрымання парадку, што сведчыць пра відавочнае перавышэнне супрацоўнікамі сілавых структураў сваіх службовых паўнамоцтваў.

Да затрыманых грамадзянаў ужываўся, акрамя фізічнага, і псіхалагічны гвалт. Затрыманых усяляк абражалі, палохалі, пагражалі. Некаторыя пацярпелыя расказваюць пра пагрозы расстрэлам і пакараннем смерцю.

Медыцынская дапамога затрыманым, як правіла, не надавалася, неабходныя лекі не выдавалі, хуткую медыцынскую дапамогу выклікалі ў выключных выпадках. У выніку знаходжання ў Партызанскім РУУС у многіх затрыманых узніклі вялікія праблемы з фізічным і псіхічным здароўем, у некаторых з іх яныносяць незваротны характар.

У сітуацыі шматлікіх парушэнняў правоў грамадзянаў, іх прававая абарона на тэрыторыі Партызанскага РУУС была нявыкананая. На просьбы затрыманных выклікаць адвакатаў ішлі адмовы, пагрозы і збіццё. Адміністрацыйных працэдураў у выглядзе судаў у апісаны перыяд часу на тэрыторыі РУУС не праходзіла, некаторым затрыманым давалі на подпіс сфальсіфікаваныя пратаколы затрымання.

Пры адпраўцы затрыманых з РУУС у месцы ізаляцыі правапарушальнікаў людзям моцна перацягвалі будаўнічымі сцяжкамі рукі, збівалі іх. Затрыманых прымушалі праходзіць праз «калідор» з сілавікоў, якія збівалі дубінкамі людзей, што праходзілі ў аўтазакі. Магутныя ўдары наносіліся па спіне, галаве, нагах і руках. Людзей заганялі ўнутр аўтазакаў, дзе іх размяшчалі ўшчыльную адно да аднога па трыццаць і больш чалавек. Па дарозе ў ІЧУ затрыманых працягвалі нематывавана збіваць. Увесь гэты працэс зневажаў чалавечую годнасць затрыманых, насіў супрацьпраўны і празмерна жорсткі характар.

Такім чынам, дзеянні сілавікоў у Партызанскім РУУС г. Мінска 8–13 жніўня 2020 года цалкам ахопліваюцца складам злачынства, прадугледжанага артыкулам 128 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (злачынствы супраць бяспекі чалавецтва), згодна з якім незаконнае ўтрыманне ў зняволенні, за якім ідуць катаванні ці акты жорсткасці, караюцца пазбаўленнем волі на тэрмін ад сямі да дваццаці пяці гадоў, ці пажыццёвым пазбаўленнем волі, ці смяротным пакараннем.

3 пункту гледжання міжнароднага крымінальнага права выкладзеныя вышэй акты гвалту кваліфікуюцца згодна з падпунктам e), f) і k) пункта 1 артыкула 7 Рымскага статута Міжнароднага крымінальнага суда як злачынствы супраць чалавечнасці — у выглядзе зняволення ў турму ці іншага жорсткага пазбаўлення фізічнай свабоды ў парушэнне асноўных нормаў міжнароднага права, а таксама ў выглядзе катаванняў і іншых бесчалавечных дзеянняў аналагічнага характару, у тым ліку сексуальнага гвалту, якія заключаюцца ў наўмысным нанясенні моцных пакутаў ці сур'ёзных цялесных пашкоджанняў ці сур'ёзнай шкоды псіхічнаму ці фізічнаму здароўю.

Зыходзячы з прыведзеных у дадзеным расследаванні фактаў і паказанняў сведак, можна зрабіць выснову, што злачынныя дзеянні сілавікоў на тэрыторыі і ў памяшканнях Партызанскага РУУС г. Мінска з'яўляюцца мэтанакіраванымі дзеяннямі ў межах свядомага шырокамаштабнага і сістэматычнага нападу на грамадзянскіх асобаў на тэрыторыі ўсёй краіны, і могуць быць кваліфікаваныя як — **злачынствы супраць чалавечнасці**,

што істотна адрознівае іх ад звычайных злачынстваў і парушэнняў правоў чалавека¹⁶.

Тэзіс пра існаванне злачынстваў супраць чалавечнасці ў якасці злачынстваў незалежна ад крыміналізацыі гэтых паводзінаў па нацыянальным праве — падзяляе і Беларусь. Важна адзначыць, што паколькі злачынства, прадугледжанае артыкулам 128 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, адносіцца да найбольш небяспечных злачынстваў супраць міру і бяспекі чалавецтва, артыкул 85 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь усталёўвае, што асобы, вінаватыя ў здзяйсненні гэтага злачынства, **вызваленню ад крымінальнай адказнасці ці пакарання ў сувязі са сканчэннем тэрмінаў даўнасці не падлягаюць.**

¹⁶ Гл. Беларусь: Злачынствы супраць чалавечнасці. Прававая кваліфікацыя злачынстваў рэжыму А. Лукашэнкі. Раздзел 2. Злачынствы супраць чалавечнасці: шырокамаштабны і сістэматычны напад на грамадзянскіх асобаў. С. 21–30. https://torturesbelarus2020.org/wp-content/uploads/2022/12/belarus_prestuplen%D0%B8 ya_prot%D0%B8 v_chelovechnost%D0%B8_2021-1.pdf

